

> Kosten praktijkonderwijs cluster I SBOH

Opleiding tot huisarts, specialist ouderengeneeskunde, verslavingsarts en arts verstandelijk gehandicapten

Februari 2025

SiRM. Strategies
in Regulated
Markets

Colofon

Projectteam

Jan-Peter Heida, Nienke van der Kooij

Projectleider: Wouter Versluijs - wouter.versluijs@sirm.nl

Copyright

Delen van dit rapport mogen gereproduceerd worden met de volgende bronvermelding:
SiRM, Kosten praktijkonderwijs cluster 1 SBOH, Februari 2025.

Opdrachtgever

SBOH

Foto voorblad

Wijnand Geuze

Link fotografie

Inhoud

Colofon	1
Begrippenlijst	3
1 Inleiding en opdracht	4
1.1 Aanleiding	5
1.2 Over dit onderzoek	4
1.3 Conclusies	5
2 Huisarts	7
2.1 Overzicht van de opleiding	7
2.2 Proces en rekenmodel	8
2.3 Resultaten	12
3 Specialist ouderengeneeskunde	17
3.1 Overzicht van de opleiding	17
3.2 Proces en rekenmodel	18
3.3 Resultaten	22
4 Verslavingsarts	27
4.1 Overzicht van de opleiding	27
4.2 Proces en rekenmodel	28
4.3 Resultaten	32
5 Arts verstandelijk gehandicapten	38
5.1 Overzicht van de opleiding	38
5.2 Proces en rekenmodel	39
5.3 Resultaten	42
Bijlage 1. Proces en methodologie	47
Bijlage 2. Input rekenmodellen	53

Begrippenlijst

Begrip of afkorting	Betekenis
Aios	Arts in opleiding tot medisch specialist
Aios HA	Arts in opleiding tot huisarts
Aios ouderengeneeskunde	Arts in opleiding tot specialist ouderengeneeskunde
Aios VGK	Arts in opleiding tot verslavingsarts (verslavingsgeneeskunde)
Aios arts VG	Arts in opleiding tot arts verstandelijk gehandicapten
CEP	Prijsindexcijfer particuliere consumptie uit het Centraal Economisch Plan van het Centraal Planbureau. Hiermee worden jaarlijks de materiële kosten en investeringen in inventaris in de zorg geïndexeerd.
HDS	Huisartsendienstenstructuur, een organisatorisch samenwerkingsverband waaraan de deelnemende huisartsen voor hun op naam ingeschreven verzekerde patiënten de spoedeisende huisartsenzorg hebben overgedragen in de avond, nacht en weekend en op algemeen erkende feestdagen of gelijkgestelde dagen in de Algemene Termijnenwet.
Instelling	Aios ouderengeneeskunde, VGK en arts VG volgen praktijkonderwijs gedurende hun praktijkopleiding in zorginstellingen. Dit zijn instellingen waar zij later naar verwachting gaan werken.
LOP	Landelijk opleidingsplan, een basisdocument voor de vormgeving van medische vervolgopleidingen. Elke opleiding heeft een eigen LOP.
OVA	Overheidsbijdrage in Arbeidskostenontwikkeling. Dit is een percentage waarmee jaarlijks de personele kosten worden geïndexeerd. Het Centraal Planbureau berekent het percentage op basis van de cao's en loonkostenontwikkeling in de markt.
Praktijk	Huisartsenpraktijk waar de aios HA praktijkervaring opdoet. Dit korten wij in dit rapport vaker af tot 'praktijk'.
Praktijkonderwijs(plek)	De instelling waar de aios praktijkervaring opdoet in het vakgebied waar hij uiteindelijk gaat werken als hij klaar is met de opleiding, ook wel praktijk of instelling genoemd in dit rapport.
Praktijkopleiding	Het praktijkonderwijs en de stages die de aios volgt om praktijkervaring op te doen.
Stage(plek)	De plek waar de aios praktisch onderwijs volgt, maar niet zijnde een praktijkonderwijsplek. Dit kunnen verschillende andere soorten instellingen zijn. De vuistregel is dat dit instellingen zijn waar de aios niet typisch gaat werken als hij klaar is met zijn opleiding.
Valuteerbare arbeid	Zorg die de aios levert terwijl hij of zij praktijkonderwijs volgt of stageloopt in een zorginstelling. Door het behandelen van patiënten draagt hij of zij bij in de omzet van de instelling.

I Inleiding en opdracht

1.1 Over dit onderzoek

We voerden dit onderzoek uit in samenwerking met een per opleiding opgestelde werkgroep bestaande uit opleiders, aios en personen uit belanghebbende brancheorganisaties per opleiding.¹ Met hen bespraken we de aanpak, het concept en uiteindelijke rekenmodel en de beoogde uitvragen om het rekenmodel in te vullen. Ook bespraken we met hen de uitkomsten van de vragenlijsten en eventuele aanvullende uitvragen die we deden voor het in kaart brengen van de praktijkkosten per opleiding. We lichten het specifieke gevolgde proces per opleiding toe in de latere hoofdstukken.

In de basis kijken we voor elke opleiding naar drie onderdelen, die in uitwerking enigszins verschillen per opleiding (Figuur 1):

- 1 De kosten van de tijd van opleiders en anderen werkzaam in de praktijk of instelling.
- 2 De kosten van het materiaal benodigd voor de aios, welke niet afhankelijk zijn van de hoeveelheid zorg die de aios levert.
- 3 De opbrengsten uit valuteerbare arbeid van de aios.

Figuur 1. We keken in dit onderzoek voor elk van de opleidingen naar de kosten van opleider(s) en anderen, de kosten voor het materieel en de valuteerbare arbeid van aios om de praktijkkosten te bepalen.

We structureren deze rapportage langs de vier opleidingen in cluster 1. Elk hoofdstuk omschrijft van een opleiding:

- 1 Overzicht: De opzet van de opleiding, met een focus op het praktijkonderwijs dat een aios volgt op basis van het landelijk opleidingsplan (LOP). We geven expliciet aan welke onderdelen van het praktijkonderwijs van de opleiding onderdeel waren van dit onderzoek.
- 2 Proces en rekenmodel: Een toelichting op het rekenmodel van de opleiding en het proces dat we doorliepen om tot dit model en de waarden binnen het model te komen.
- 3 Resultaten: De uitkomsten van het onderzoek, inclusief een detaillering van de kosten van de verschillende onderdelen van het praktijkonderwijs.

Daarbij werken we per hoofdstuk toe naar een gemiddelde kostprijsberekening voor de desbetreffende opleiding. Verschillende leden van de werkgroepen gaven aan dat zo'n gemiddelde niet volledig recht doet aan de variatie in aios, opleiders en context. Een eerder onderzoek berekende bijvoorbeeld dat voor huisartsen de variatie in de daadwerkelijke kosten per aios tot ~€10.000 aan kosten of juist opbrengsten is bij een gemiddeld tarief voor huisartsopleiders², waarbij ervan wordt uitgegaan dat relatief lage opbrengsten van de aios vaak samengaan met een relatief grote tijdsinvestering van opleiders. We berekenen in dit onderzoek

¹ Bij de opleiding VGK namen geen aios deel aan de werkgroep, maar las wel een aios mee met de conceptrapportage.

² SiRM, Vergoeden verbeteren, maart 2024.

gemiddelden omdat de uiteindelijke vaststelling van de beschikbaarheidsbijdrage één vast bedrag per fte per jaar per opleiding is, volgens het principe van een ‘gemiddeld genomen kostendeekkende vergoeding’.

We ronden resultaten af op twee decimalen, in lijn met de rapportage van het vorige kostenonderzoek van de NZa. In de bijlagen gaan we in meer detail in op de methodiek van het onderzoek en de analyses (bijlage 1) en de input van de verschillende rekenmodellen (bijlage 2).

1.2 Aanleiding

SBOH is werkgever van ongeveer 3.500 artsen in opleiding (aios) en de financier van het praktijk- en cursorisch onderwijs dat aios hiervoor volgen. Zij doet dit onder andere voor de opleidingen tot huisarts (HA), specialist ouderengeneeskunde (SO), verslavingsarts (VGK) en arts verstandelijk gehandicapten (arts VG), gezamenlijk “cluster 1” genoemd.

SBOH ontvangt beschikbaarheidsbijdragen van de NZa voor de aios binnen cluster 1. Voor opleidingen buiten cluster 1³ ontvangt SBOH subsidies van VWS. SBOH vervult voor deze opleidingen drie strategische rollen:

- Werkgever: SBOH is gedurende de opleiding van de aios de werkgever. Vanuit deze werkgeverrol sluit SBOH overeenkomsten met zorginstellingen waar de aios hun praktijkonderwijs en stages volgen.
- Financier: SBOH financiert de opleidingsactiviteiten van de aios. Dit omvat niet alleen het salaris, maar ook alle andere kosten die verbonden zijn aan onderwijs en de opleiding.
- Strategisch partner: SBOH is actief op alle niveaus binnen de zorg- en onderwijsbranche.⁴

De NZa wil de hoogte van de beschikbaarheidsbijdrage voor de opleidingen binnen cluster 1 opnieuw vaststellen met ingang van 2026. De NZa en SBOH zijn overeengekomen dat SBOH verantwoordelijk is voor onderbouwing van de hoogte van de kosten voor praktijkonderwijs. De NZa toetst de uitkomsten hiervan vanuit haar formele rol als toezichthouder. Ze moet aan het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) kunnen motiveren dat de hoogte van de beschikbaarheidsbijdrage redelijkerwijs kostendeekkend is en dat de subsidie alleen wordt besteed aan activiteiten binnen de reikwijdte van de beschikbaarheidsbijdrage. De NZa heeft hiertoe een informatieverzoek inclusief een checklist opgesteld voor het uit te voeren onderzoek.

SBOH heeft SiRM gevraagd om haar te ondersteunen bij het in beeld brengen van de kosten van praktijkonderwijs voor de vier opleidingen in cluster 1. Dit is de centrale vraag en de formele opdracht aan SBOH vanuit de NZa.

De opdracht is daarmee:

Ondersteun SBOH om tot een realistische, goed onderbouwde inschatting van de kosten voor praktijkonderwijs te komen voor de opleiding tot huisarts, specialist ouderengeneeskunde, verslavingsarts en arts verstandelijk gehandicapten, die voldoet aan de vereisten van de NZa. Werk hiervoor nauw samen met de relevante stakeholders

³ Dit zijn de opleiding tot arts maatschappij en gezondheid, donorarts, vertrouwensarts, forensisch arts, jeugdarts, arts infectieziektebeschrijving, arts medische milieukunde en arts tuberculosebestrijding.

⁴ Bron: [SBOH.nl/over-sboh/onze-rollen/](https://www.sboh.nl/over-sboh/onze-rollen/)

zoals (verenigingen van) praktijkopleiders. Rond dit onderzoek tijdig af zodat de resultaten uiterlijk 7 februari formeel kunnen worden opgeleverd aan de NZa.

1.3 Conclusies

We komen met dit onderzoek tot kosten van de praktijkopleiding per fte per opleiding per opleidingsjaar of -fase, zie Tabel 1. Een positief bedrag betekent dat de kosten hoger zijn dan de valuteerbare arbeid per fte aios. SBOH keert dan een vergoeding uit aan de praktijk(instelling). Een negatief bedrag betekent dat de valuteerbare arbeid hoger is dan de kosten per fte aios. SBOH ontvangt dan een vergoeding van de praktijk(instelling). Tabel 1 toont ook de tijdsduur van het praktijkonderwijs voor het jaar/ de fase. We hebben de stages die geen onderdeel waren van dit onderzoek niet weergegeven, omdat SBOH ervan uitgaat dat de valuteerbare arbeid van de aios ongeveer gelijk is aan de kosten die gemaakt worden bij de stageplek. Voor de huisartsopleiding geven we de kosten voor de huisartsendienstenstructuur (HDS) apart weer. Deze zijn onderdeel van de bepaling van de gewogen kosten per fte per jaar (Tabel 2).

Tabel 1. Voor aios huisartsen en artsen VG jaar 1 is de kosten hoger dan de valuteerbare arbeid per fte aios, voor aios ouderengeneeskunde, VGK en artsen VG jaar 3 is de valuteerbare arbeid hoger dan de kosten per fte aios. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijsten, data-uitvraag en deskresearch binnen dit onderzoek. Zie bijlage 2 voor een meer volledig overzicht van alle bronnen.

Opleiding	Opleidingsjaar/ -fase	Tijdsduur	Kosten praktijkopleiding per fte (prijspeil 2024)
Huisarts	Jaar 1	12 maanden	€ 15.098,92
	Jaar 3	12 maanden	€ 8.199,03
	HDS	20 diensten	€ 894,98
Specialist Ouderengeneeskunde	Basisfase	15 maanden	-€ 16.764,89
	Verdiepingsfase	9 maanden	-€ 10.825,39
Verslavingsarts	Jaar 1	12 maanden	-€ 12.498,94
	Jaar 2	12 maanden	-€ 23.171,68
Arts Verstandelijk Gehandicapten	Jaar 1	12 maanden	€ 229,69
	Jaar 3	12 maanden	-€ 17.979,25

Tabel 2. Overzicht kosten per fte per jaar per opleiding als resultaat van onderzoek. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijsten, data-uitvraag, Cao's sectoren, LOP's opleidingen en gegevens SBOH.

Opleiding	Totale duur opleiding	Gewogen kosten per fte per jaar (prijspeil 2024)
Huisarts	3 jaar (36 maanden)	€ 9.419,29
Specialist Ouderengeneeskunde	3 jaar (36 maanden)	-€ 9.233,38
Verslavingsarts	2 jaar (24 maanden)	-€ 16.536,90
Arts Verstandelijk Gehandicapten	3 jaar (36 maanden)	-€ 6.021,95

2 Huisarts

Praktijkkosten voor aios huisarts (HA) komen voort uit twee opleidingsperiodes in de huisartsenpraktijk en diensten op de huisartsenpost in het eerste en derde jaar. Voor de opleidingsperiodes in de praktijk stelden we een rekenmodel op met: 1) valuteerbare arbeid van de aios, 2) kosten voor de tijd van huisartsopleiders en 3) kosten voor het materieel voor aios. We gebruikten gegevens over productie en begeleidingstijd van een eerder onderzoek met een vragenlijst en uitvraag onder huisartsopleiders (*Vergoeden Verbeteren*, 2024). Daarbij maakten we met de werkgroep een inschatting van het effect van de wijzigingen in het LOP 2024 op de begeleidingstijd. We verzamelden via een vragenlijst en de werkgroep gegevens over kamerhuur en andere materiële kosten. Het resultaat is praktijkkosten van €9.419,29 per fte aios HA per jaar.

2.1 Overzicht van de opleiding

2.1.1 Landelijk opleidingsplan (LOP)

De opleiding tot huisarts duurt 3 jaar (36 maanden) wanneer de aios deze voltijd volgt. Hierbinnen volgt de aios in zijn eerste en derde jaar 12 maanden praktijkonderwijs. Naast praktijkonderwijs doet de aios in deze jaren ook 20-25 ANW-diensten⁵ op de huisartsenpost. In het tweede jaar volgt de aios verschillende stages buiten de huisartsenpraktijk. In het derde jaar kan de aios een differentiatiemodule volgen om specifieke deskundigheid op te doen. Het LOP vermeldt dat deze differentiatiemodule niet ten koste gaat van het werken en leren in de huisartsenpraktijk (Tabel 3).⁶ Wanneer aios de opleiding in deeltijd volgen wordt de duur van het praktijkonderwijs of stage daar naar rato op aangepast. De stages in het tweede jaar zijn geen onderdeel van dit onderzoek, omdat deze door de korte duur met gesloten beurs plaatsvinden.⁷ Dit houdt in dat SBOH ervan uitgaat dat de valuteerbare arbeid van de aios ongeveer gelijk is aan de kosten die gemaakt worden bij de stageplek.

Een voltijd aios is 38 uur per week beschikbaar voor de opleiding. Hiervan besteedt de aios één dag, en daarmee 6,5 uur, aan cursorisch onderwijs. De overige 31,5 uur is de aios aanwezig op de stage- of opleidingsplek. De aios kan de opleiding tot huisarts deeltijd volgen, en/of de opleiding verkorten door eerder verworven competenties. De deeltijdfactor van een aios heeft invloed op het aantal uur praktijkonderwijs dat de aios volgt, maar niet op het cursorisch onderwijs. Het

⁵ ANW: Avond, Nacht- en Weekend

⁶ Bron: Landelijk opleidingsplan huisartsgeneeskunde 2024

⁷ NZa heeft met SBOH het voornemen besproken ook de klinische stage te beschouwen als een niet valuteerbare stage, waarvoor SBOH als gevolg geen kosten in rekening brengt bij ziekenhuizen. Dit moet nog definitief besloten worden.

Kaderbesluit opleiden vereist hierbij een spreiding van het praktijkonderwijs over minimaal drie praktijkdagen per week.⁸

Tabel 3. De opleiding tot huisarts bestaat uit twee opleidingsperiodes in de huisartsenpraktijk en een jaar aan stages.
Bron: Landelijk opleidingsplan huisartsgeneeskunde 2024.

Opleidingsjaar	Onderdeel	Duur
Jaar 1	Eerste opleidingsperiode huisartsenpraktijk	12 maanden
	Huisartsenpost	20-25 diensten per jaar
Jaar 2	Klinische stage	6 maanden
	Stage GGZ	Maximaal 6 maanden
	Stage CCZ	
	Keuzestage	
Jaar 3	Tweede opleidingsperiode huisartsenpraktijk	12 maanden
	Huisartsenpost	20-25 diensten per jaar
	Differentiatiemodule of andere verdiepingsmogelijkheden	3 maanden

2.1.2 Ontwikkelingen in praktijkonderwijs

Het LOP is sinds het vorige kostenonderzoek gewijzigd, met ingang van maart 2024. De wijzigingen in het LOP hebben geen effect op de duur van de onderdelen van het praktijkonderwijs die wij onderzoeken. De inhoud van de opleidingsperiodes bij de huisartsenpraktijk is wel gewijzigd. Opleiders in de werkgroep geven aan dat het nieuwe LOP de hands-on begeleidingstijd zal verhogen door de extra benodigde 'om-en-om spreekuren' met de aios. Deze wijziging was op het moment van meten⁹ nog niet landelijk uitgerold. Daarom maakten we op basis van inbreng uit de werkgroep een inschatting van dit effect (verder toegelicht in §2.3.1).

2.2 Proces en rekenmodel

Voor de opleiding tot huisarts bekeken we in dit onderzoek zowel de opleidingsperiodes in de huisartsenpraktijk als de kosten die de aios maakt binnen de huisartsendienstenstructuur (HDS). Voor het berekenen van de praktijkkosten stelden we een model op zoals toegelicht in §2.2.1-2.2.3. De kosten van HDS indexeren we zoals toegelicht in §2.2.4.

2.2.1 Rekenmodel praktijkkosten

Figuur 2 laat op hoofdlijnen het rekenmodel zien voor het berekenen van de kosten praktijkopleiding voor huisartsen. We lichten in deze paragraaf op hoofdlijnen de verschillende onderdelen toe zoals weergegeven in de figuur.

⁸ Bron: Kaderbesluit CGS, C.G.S. (CGS), Editor. 2019.

⁹ De vragenlijst in het onderzoek 'Vergoeden verbeteren' is uitgevoerd in najaar 2023

Figuur 2. We baseren de kosten van de praktijkopleiding tot huisarts op de materiële kosten van een aios in de praktijk, de kosten van de tijdsinvestering van de huisartsopleider en de valuteerbare arbeid van de aios in de praktijk.

1 Kosten materieel aios:

- Materiële kosten van de aios in de praktijk:** Om de aios te kunnen huisvesten, richten huisartsopleiders een aparte spreekkamer in voor aios. Ze betalen hierbij voor de kamer zelf, de inventaris van de kamer, schoonmaakkosten van de kamer en voor de ICT-licenties die de aios nodig heeft om zijn werk als huisarts in opleiding te doen.¹⁰ De kosten die afhankelijk zijn van de productie van de aios, zoals bijvoorbeeld de overhead van ondersteunend personeel bij het inplannen van spreekuren en verbruiksmaterialen zoals handschoenen, nemen we hierin niet mee omdat deze bekostigd zijn binnen de tarieven van deze productie.
- Deeltijdfactor:** Omdat huisartsopleiders bovenstaande materiële kosten maken ongeacht de uren dat de aios aanwezig is in de praktijk, corrigeren we deze kosten voor de deeltijdfactor per opleidingsjaar. Door deze correctie wijzen we kosten toe per hoofd en niet zozeer per fte aios binnen de huisartsenpraktijk, in lijn met hoe de huisartsenpraktijk deze kosten in de praktijk maakt.
- Frictieeegstand:** Huisartsopleiders hebben niet op elk moment een aios, ook wanneer ze dit wel willen. Faciliteiten zoals een kamer met inventaris behoudt de opleider echter ook zonder aios, en dus blijft de opleider ook kosten maken. Hiervoor nemen wij nu de kosten mee die SBOH momenteel aan opleiders betaalt als frictieeegstandvergoeding. Onze aanbeveling aan SBOH is om te onderzoeken of zij de frictieeegstandvergoeding kunnen uitkeren aan opleiders zonder aios, in plaats van deze mee te nemen in de vergoeding voor huisartsen mét aios.

2 Kosten tijd opleider:

- Verhouding begeleidingstijd t.o.v. één fte:** Huisartsopleiders investeren tijd in de opleiding van aios. In deze tijd kunnen zij zelf geen patiënten zien en daarmee verliezen

¹⁰ Dat de aios een afzonderlijke spreek- en onderzoekkamer voor de aios moet hebben staat omschreven in het Besluit Huisartsgeneeskunde 2024 van het CGS.

zij inkomsten. Om te waarderen hoeveel inkomsten zij verliezen, bekijken we hoeveel werktijd opleiders per jaar besteden aan het opleiden van aios, in verhouding tot de werktijd van een één fte huisarts.

- b Totale productie in consulten per fte huisarts: Om het aandeel begeleidingstijd te waarderen, kijken we naar de totale productie van één fte huisarts uitgedrukt in basisconsulten. Hiermee berekenen we het aantal consulten dat de opleider niet kan doen door de tijd besteed aan het opleiden van de aios.
- c Tarief basisconsult: Om het aantal basisconsulten dat de huisartsopleider mist om te rekenen naar verloren omzet, gebruiken we het tarief van een basisconsult.

3 Valuteerbare arbeid van de aios:

- a Basisconsulten per aios per dag: Een aios werkt in de huisartsenpraktijk individueel (of met de huisartsopleider samen) en doet consulten die valuteerbaar zijn. Hierdoor kan een huisartsenpraktijk met aios zorgprestaties declareren, wat leidt tot inkomsten van de praktijk. Deze consulten drukken wij in dit onderzoek uit in basisconsulten, gezien we ook met deze factor rekenen voor de huisartsopleider.
- b Dagen aios aanwezig in de praktijk: Om de basisconsulten per dag om te rekenen naar totale arbeid per jaar, maken we inzichtelijk hoeveel dagen een aios per jaar in de praktijk aanwezig is. We houden hierbij onder andere rekening met onderwijsdagen, ziekte, vakanties en diensten van de aios.
- c Tarief basisconsult: We gebruiken hetzelfde tarief als voor 2c, ter berekening van de opbrengsten uit arbeid van de aios.

2.2.2 Gevolgd proces

We formuleerden het rekenmodel, zoals omschreven in §2.2.1, met een werkgroep bestaande uit opleiders, aios en belanghebbenden van verschillende brancheorganisaties (zie bijlage 1). Bij de tweede werksessie sloten vier extra huisartsen aan om de conceptresultaten door te spreken en te testen op herkenbaarheid. We bouwden hierbij voort op het model gebruikt in het kostprijsonderzoek van 2019, en maakten hierin in afstemming met de werkgroep de volgende aanpassingen:

- We bekijken de materiële kosten van de aios niet als afhankelijk van de productie van de aios, zoals in 2019 gebeurde, maar juist als onafhankelijk van deze productie. Het vorige onderzoek maakte voor een inschatting van de materiële kosten gebruik van de verhouding materiële tot personele kosten in de tarieven. In dit onderzoek maken we op basis van gegevens aangeleverd door huisartsen een meer directe schatting van de 'vaste' materiële kosten door de aios. Hieronder lichten we de gebruikte wijze om deze materiële kosten op te halen bij opleiders nader toe.
- We nemen voor de deeltijdcorrectie niet het gemiddelde over de gehele opleiding, zoals in het vorige onderzoek, maar kijken specifiek naar de deeltijdfactor in het eerste en deeltijdfactor in het derde jaar.
- We baseren de waardes van het rekenmodel zoveel mogelijk op een vragenlijst uitgezet onder opleiders, in plaats van expert-opinies zoals gehanteerd in het vorige kostenonderzoek.

We maakten in dit onderzoek verder gebruik van het onderzoek dat SiRM eerder in 2024 uitvoerde in opdracht van de LHOV waarin SiRM de begeleidingstijd van opleiders en de productie van aios inzichtelijk maakte met behulp van een vragenlijst en data-uitvraag.¹¹

Voor het bepalen van de materiële kosten van een aios in de huisartspraktijk haalden we additionele data op bij opleiders. Samen met de werkgroep zetten we een vragenlijst uit onder huisartsopleiders om de kosten van de spreekkamer van aios op te vragen, als belangrijke component voor de materiële kosten van een aios in de huisartspraktijk. Daarnaast ontvingen we van een kleine groep huisartsopleiders een gedetailleerd overzicht van de andere kosten van de aios in de praktijk, zoals:

- schoonmaakkosten
- licentiekosten
- inventaris
- overig, zoals verzekeringen en servicekosten

We bespraken en verifieerden de uitkomsten van de vragenlijsten van het eerdere onderzoek van SiRM en de opgehaalde informatie met de werkgroep voordat we met hen de conceptresultaten van het ingevulde rekenmodel deelden. In bijlage 2 omschrijven we het rekenmodel en de definities van de elementen ter input van het model in meer detail.

2.2.3 Specifieke overwegingen

In het rekenmodel maakten we in afstemming met de werkgroep verschillende aannames. We zetten in deze paragraaf deze aannames en bijbehorende overwegingen uiteen.

Aanwezigheid aios

We gaan in het rekenmodel uit van een voltijd aios, die 31,5 uur per week in de praktijk aanwezig is. In de data over begeleidingstijd rekende SiRM in het onderzoek *Vergoeden Verbeteren* de tijd ingevuld door opleiders voor de om naar een voltijd aios door de werkvloer- en persoonlijke begeleiding te delen door de deeltijdfactor van de aios. We nemen dit over na overleg met de werkgroep. Daarbij is door de werkgroep en in het eerdere onderzoek aangegeven door huisartsopleiders dat aios in toenemende mate deeltijd werken. Hier houden we in het rekenmodel alleen rekening mee in het berekenen van de materiële kosten en niet bij de andere factoren.

Samenwerken aios en opleider

We nemen de samenwerkingstijd van de opleider met de aios voor 50% mee in de te valueren begeleidingstijd van een huisartsopleider. Dit houdt in dat de huisarts ongeveer de helft van de samengewerkte tijd een consult zelf declareert, en in de andere 50% ofwel geen sprake is van een consult ofwel de aios dit consult declareert. In dat laatste geval maakt het consult deel uit van de productie van de aios. Dit werd herkend door de werkgroep.

¹¹ Zie voor het volledige onderzoek: SiRM, *Vergoeden verbeteren*, maart 2024.

Kosten niet-spreekkamerruimte aios

We nemen voor de kosten voor de spreekkamer ook kosten mee voor het gedeelte van de gezamenlijke ruimten binnen de praktijk dat proportioneel gezien bij deze spreekkamer hoort. Dit omdat de patiënten die de aios ziet in de spreekkamer ook gebruik maken van de wachtkamer, sanitair en andere voorzieningen in de praktijk (de algemene ruimtes). Ook gebruikt de aios zelf naast de spreekkamer andere ruimtes in de praktijk. Dit maakt dat de aios beslag legt op meer ruimte dan alleen de spreekkamer zelf, zoals iedere huisarts, en de kosten hiervan zijn dus ook (deels) aan de aios zijn toe te wijzen.

Kosten huisartsopleiders met DSW als preferente zorgverzekeraar

Opleiders gaven gedurende het project aan dat de huidige vergoedingssystematiek nadelig is voor huisartsen die werken in met contractvoorwaarden van DSW, gezien zij geen betaling ontvangen per consult. Zij ontvangen een integraal tarief per ingeschreven patiënt. Het uitgaan van opbrengsten uit consulten van de aios is bij hen dus onjuist. We kunnen ook niet aannemen dat de praktijken groter zijn, omdat de aios boventallig moet zijn. We hebben deze specifieke overwegingen voor huisartsopleiders met DSW als preferente zorgverzekeraar in dit onderzoek niet kunnen meenemen in de uitkomsten.

2.2.4 Berekening HDS-kosten

De huisartsenpost maakt kosten voor de opleiding van de aios, onder andere voor faciliteiten, voorzieningen en infrastructuur. Ook legt de aios beslag op de inzet van huisartsen werkzaam op de huisartsenpost en ander personeel. In het vorige onderzoek rekende de NZa de kosten per fte aios uit met gebruik van de jaarcijfers van de verschillende HDS'en. Omdat deze gegevens in dit onderzoek niet beschikbaar waren, indexeren we de vergoeding per fte aios van het prijspeil van 2023 naar het prijspeil 2024.

2.3 Resultaten

De praktijkkosten voor het opleiden van huisartsen komen uit op €9.419,29 per fte per jaar (Tabel 4). We wegen voor het berekenen van deze kosten de kosten per onderdeel van de opleiding volgens het gemiddeld aandeel van aios in dat onderdeel van de opleiding in de jaren 2022-2024¹². Het totaal telt niet op tot 100%, omdat er ook aios in dienst zijn bij SBOH die subsidiabel zijn, maar tijdelijk en/of gedeeltelijk geen praktijkonderwijs volgen. In de paragraaf hieronder tonen we de details per jaar en per element in de berekening.

Tabel 4. Overzicht van praktijkkosten voor het opleiden van huisartsen als resultaat van het onderzoek. Bron: Analyse SiRM o.b.v. uitkomsten rekenmodellen kostenonderzoek en gegevens SBOH.

Opleidingsjaar	Locatie	Duur	Kosten praktijkopleiding	Weging
Jaar 1	Huisartsenpraktijk	12 maanden	€ 15.098,92	41,17%
	Huisartsenpost	20 diensten per jaar	€ 894,98	

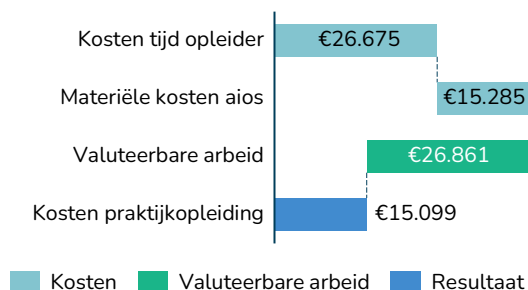
¹² Bron: gegevens SBOH over aantal subsidiabele fte aios per onderdeel van de opleiding per jaar.

Opleidingsjaar	Locatie	Duur	Kosten praktijkopleiding	Weging
Jaar 2	Klinische stage	6 maanden	-	25,16%
	Stage GGZ		-	
	Stage CCZ	6 maanden	-	
	Keuzestage		-	
Jaar 3	Huisartsenpraktijk	12 maanden	€ 8.199,03	31,17%
	Huisartsenpost	20 diensten per jaar	€ 894,98	
	Differentiatie	3 maanden	-	
Totale kosten per fte per jaar			€ 9.419,29	97,50%

2.3.1 Gedetailleerd overzicht resultaten rekenmodel praktijkkosten

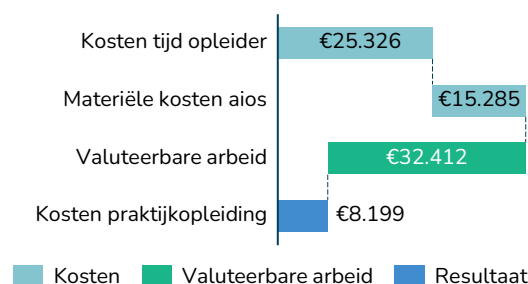
De vergoeding voor het opleiden van een eerstejaars aios komt in dit onderzoek uit op €15.099 en die van een derdejaars aios op €8.199. Het verschil in vergoedingen komt door minder begeleidingstijd en hogere productie van aios in hun derde jaar dan in het eerste jaar. (Figuur 3 en Figuur 4). In deze paragraaf lichten we de bepaalde waarde per element in de berekening van de praktijkkosten toe, op basis van het model zoals vastgesteld in §2.2.1 en weergegeven in Figuur 5. Een volledig overzicht van de elementen gebruikt ter input van het rekenmodel staat in bijlage 2.

Opbouw kosten praktijkopleiding eerstejaars aios HA
[€, per fte aios jaar 1]

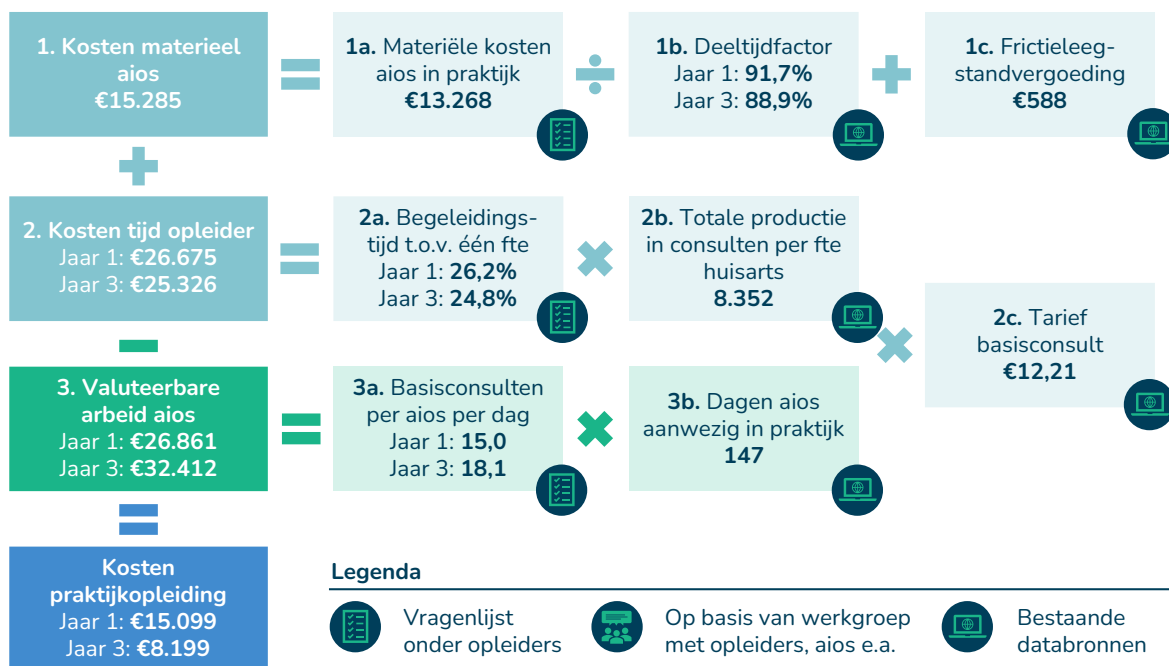

Figuur 3. Een eerstejaars aios huisartsgeneeskunde kost een huisartsopleider meer dan de valuteerbare arbeid. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, NZa kostenonderzoek huisartsenzorg 2025 en cao SBOH.

Opbouw kosten praktijkopleiding derdejaars aios HA
[€, per fte aios jaar 3]

Figuur 4. Een derdejaars aios huisartsgeneeskunde kost een huisartsopleider meer dan de valuteerbare arbeid. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, NZa kostenonderzoek huisartsenzorg 2025 en cao SBOH.

Figuur 5. Kosten voor opleiden aios HA o.b.v. model zoals toegelicht in hoofdstuk 3. Bronnen gedetailleerd in paragraaf.

1 Kosten materieel aios:

- a Materiële kosten van de aios in de praktijk: De materiële kosten van de aios in de praktijk zijn €13.268 per jaar. Dit baseren we op twee bronnen:
 - o Kosten spreekkamer: Via een vragenlijst onder opleiders bepaalden we de gemiddelde kosten van de spreekkamers van de aios. Op basis van input van 549 huisartsopleiders¹³ kwamen we uit op gemiddelde kamerkosten van €8.108 per jaar, inclusief een opslag voor vierkante meters buiten de spreekkamer.¹⁴ We excludeerden daarbij onvolledige, niet-valide data en uitbijters (zie bijlage 1).
 - o Andere materiële kosten: Van 13 huisartsopleiders ontvingen we gedetailleerde informatie overige materiële kosten van een aios in de huisartsenpraktijk. De gemiddelden hiervan bespraken we in de werkgroep, die tot een consensus kwam, wat uitkomt op een totaal van €5.161 per jaar. Hierin zit (afschrijving van¹⁵) inventaris, ICT-licenties, verzekeringen en energie-, schoonmaak-, en servicekosten horend bij spreekkamer (
 - o Tabel 5).
- b Deeltijdfactor: De deeltijdfactor van 91,7% voor eerstejaars en 88,9% voor derdejaars verkregen we via SBOH. De materiële kosten die we op basis hiervan berekenden middelden we uit over de twee jaren. We wijken af van het vorige kostenonderzoek

¹³ Deze opleiders zijn verspreid over Nederland. Zie voor meer detail over de respons bijlage 1.

¹⁴ De kosten voor een spreekkamer zonder dat we de extra vierkante meters in de praktijk meenemen zijn €5.517,27 per jaar.

¹⁵ We rekenden met een afschrijving van vijf jaar voor apparatuur, zoals een computer, onderzoekslamp en printer. Voor meubilair rekenden we met een afschrijving van tien jaar.

gezien we het deeltijdpercentage van tweedejaars niet meenemen in dit gemiddelde, in overeenstemming met de werkgroep.

- c Frictieleegstand: De bestaande vergoeding voor frictieleegstand nemen we over, voor een totaal van €588 per jaar.

2 Kosten tijd opleider:

- a Verhouding begeleidingstijd t.o.v. één fte: Het gemiddeld aantal niet-productieve opleidersuren baseren we op de vragenlijst uit het SiRM-onderzoek 'Vergoeden Verbeteren' (2024, N=169): 396,5 uur voor eerstejaars en 374,6 uur voor derdejaars. Omdat de vragenlijst is uitgevoerd ten tijde van het vorige LOP, maken we een correctie naar het LOP 2024. Vanuit de werkgroep is aangegeven dat de extra benodigde 'om-en-om spreekuren' betekenen dat een opleider zo'n 1 uur extra besteedt per week dat de aios aanwezig is¹⁶. Dit verhoogt de begeleidingstijd met 36,7 uur per jaar. De geschatte tijdsbesteding uit het eerdere onderzoek herkende de werkgroep verder als realistisch. Hiermee zijn de niet-productieve uren 26,2% en 24,8% van de uren van één fte huisarts. We gaan daarbij uit van een werkweek van 36 uur voor één fte huisarts, zoals door de NZa gebruikt in het kostenonderzoek huisartsenzorg 2025.
- b Totale productie in consulten per fte huisarts: De totale productie van 8.352 consulten per fte huisarts per jaar baseren we op data ontvangen van de NZa.¹⁷
- c Tarief basisconsult: Het tarief voor een basisconsult is in 2024 €12,21.¹⁸ Dit is significant hoger dan de €9,59 euro ten tijde van het vorige onderzoek.

3 Opbrengsten uit valuteerbare arbeid aios:

- a Basisconsulten per aios per dag: Het gemiddeld aantal basisconsulten per dag per aios van 15,0 voor eerstejaars en 18,1 voor derdejaars baseren we op de vragenlijst uitgevoerd voor het SiRM-onderzoek *Vergoeden Verbeteren* (2024, N=50). Het resultaat is lager dan in het vorige kostenonderzoek was bepaald op basis van expert-opinie¹⁹ (in 2019 17,0 en 21,8 respectievelijk).
- b Dagen aios aanwezig in de praktijk: Een aios is circa 147 dagen per jaar in de praktijk aanwezig, op basis van de cao van SBOH en duur opleidingsperiodes uit het LOP, rekening houdend met o.a. onderwijsdagen, congressen, ziekte, vakanties en diensten van de aios.

Tabel 5. We schatten de materiële kosten van een aios op basis van input vanuit 13 huisartsopleiders. * We middelden de gegevens van de vier huisartsen uit over de in totaal 13 huisartsen die de materiële kosten met ons deelden. ** De

¹⁶ De inschatting van een uur is gebaseerd op het zien van drie patiënten in een spreekuur in plaats van vier. Dit maakt dat de huisarts per spreekuur de inkomsten van één basisconsult mist. Omdat dit gemiddeld elke dag dat de aios in de praktijk is plaatsvindt, en daarmee vier spreekuren per week, zijn dit in totaal vier gederfde basisconsulten en daarmee één uur per week.

¹⁷ Het normgetal ontvingen we van de NZa. Deze is gebaseerd op data uit het kostenonderzoek huisartsenzorg 2025, en betreft een post genaamd "gemiddeld aantal consulten per fte huisarts". Deze maakt geen onderdeel uit van de openbaar gepubliceerde stukken van het kostenonderzoek. We ontvingen van de NZa onderbouwing en ook het gemiddelde aantal gerealiseerde eenheden – wat wel onderdeel was van de publieke rapportage – en het gemiddeld aantal fte huisartsen per praktijk. Vanuit de LHV is aan ons gevraagd aan te geven dat wanneer er een wijziging plaatsvindt in dit normgetal door de NZa, deze wijziging ook wordt doorgevoerd in dit kostenonderzoek praktijkonderwijs.

¹⁸ Bron: Prestatie- en tariefbeschikking huisartsenzorg en multidisciplinaire zorg 2024 – TR/REG-24621-02

¹⁹ De NZa corrigeerde de totale productie van de aios vervolgens met 31,5/36. Zij licht verder niet toe waarom deze correctie plaatsvond, naast dat deze voortkwam uit de expert-opinie. Gezien wij in dit onderzoek de productie baseren op een brede uitvraag onder huisartsen, passen we deze correctie niet toe op onze data. Bron: NZa (2019). Beschikbaarheid van (medische) vervolgoopleidingen SBOH – Bijlage 3. Impactanalyse.

energiekosten baseerden we op de gemiddelde grootte van de spreekkamer (20m²) en normgetallen van energie uit de milieubarometer.

Categorie	Toelichting	Gemiddelde waarde	N
Inventaris	Inrichting spreekkamer, PC en telefonie	€ 1.331	13
Licentiekosten	Kosten voor licenties en abonnementen	€ 1.155	8*
Schoonmaak	Kosten van de schoonmaak van de spreekkamer	€ 1.721	4
Energie	Energiekosten voor de spreekkamer van de aios	€ 711	n.v.t.**
Overig	Verzekeringen en servicekosten	€ 243	4*
Totaal	Aanvulling materiële kosten aios	€ 5.161	13

2.3.2 Resultaten HDS-berekening huisartsen

De geïndexeerde vergoeding van één fte aios binnen de HDS is €895 per jaar. Dit getal indexeerden we op basis van de vergoeding per fte in 2023 van €840 en een gewogen indexcijfer gebaseerd op CEP, OVA en een weging uit het kostenonderzoek van 2019. De indexcijfers zijn de cijfers die NZa jaarlijks publiceert en gebruikt voor eigen indexaties van tarieven (Tabel 6).

Tabel 6. We indexeren de HDS-vergoeding van 2023 naar het prijspeil van 2024 door gebruik te maken van de indexcijfers van de NZa. Bron: NZa indexcijfers, NZa kostenonderzoek mvo SBOH 2019

Categorie	Indexcijfer	Weging	Gewogen indexcijfer
OVA (loon)	6,36%	72%	4,58%
CEP (materiaal)	7,02%	28%	1,97%
Totaal			6,54%

3 Specialist ouderengeneeskunde

Praktijkkosten voor aios ouderengeneeskunde komen voort uit 15 maanden aan praktijkonderwijs in een instelling in de basisfase en 9 maanden in de verdiepingsfase (o.b.v. LOP 2024). Voor het praktijkonderwijs in de instelling stelden we een rekenmodel op met: 1) valuteerbare arbeid van aios, 2) kosten door tijd van opleiders en andere SO's besteed aan het opleiden, 3) kosten van het materieel voor aios. We haalden gegevens over productiviteit en begeleidingstijd op met een vragenlijst onder opleiders, en gegevens over materiële kosten met een uitvraag bij de werkgroep. Het resultaat is praktijkkosten van -€9.233,38 per fte aios ouderengeneeskunde per jaar.

3.1 Overzicht van de opleiding

3.1.1 Landelijk opleidingsplan (LOP)

De opleiding tot specialist ouderengeneeskunde duurt drie jaar en is in twee fases te onderscheiden: de basisfase van 18-21 maanden en de verdiepingsfase van 15-18 maanden. Afhankelijk van de ontwikkeling van de aios kunnen fases korter en/of langer duren. De basisfase bestaat naar verwachting voor 15 maanden uit praktijkonderwijs in een instelling²⁰. In de overige maanden in de basisfase volgt de aios een ziekenhuisstage. In de verdiepingsfase volgt een aios naar verwachting 9 maanden aan praktijkonderwijs binnen een instelling²¹. De aios krijgt hierin veel keuzevrijheid, waarbij nog niet duidelijk is wat veel voorkomende samenstellingen van de verdiepingsfase gaan zijn (Tabel 7).²² Een aios kan de opleiding deeltijd volgen, wat de opleidingsperiodes naar rato verlengt. Stages buiten de instelling zijn geen onderdeel van dit onderzoek, omdat deze door de korte duur met gesloten beurs plaatsvinden. Dit houdt in dat SBOH ervan uitgaat dat de arbeid van de aios ongeveer gelijk is aan de kosten die gemaakt worden bij de stageplek.

Tabel 7. De opleiding tot specialist ouderengeneeskunde bestaat uit twee opleidingsfases, waarbij de aios in beide fases zowel praktijkonderwijs krijgt in de instelling als stages volgt op andere locaties. Bron: Landelijk opleidingsplan specialist ouderengeneeskunde 2024.

Opleidingsfase	Onderdeel	Locatie	Duur
Basisfase	Intramurale zorg 1	Instelling	9 – 12 maanden
	GRZ	Instelling	3 – 6 maanden
	Ziekenhuisstage	Ziekenhuis	3 – 6 maanden
Verdiepingsfase	Ambulante	Instelling	3 – 12 maanden

²⁰ Vanuit SOON aangegeven op basis intern overleg

²¹ Vanuit SOON aangegeven op basis intern overleg

²² Bron: Landelijk opleidingsplan specialist ouderengeneeskunde 2024.

Opleidingsfase	Onderdeel	Locatie	Duur
	Intramurale zorg 2	Instelling	3 – 12 maanden
	Ouderenpsychiatrie	Ggz	Maximaal 6 maanden
	Verdieping	Afhankelijk van stage	3 maanden
	Keuze	Afhankelijk van stage	3 maanden

3.1.2 Ontwikkelingen in praktijkonderwijs

Het nieuwe LOP van de opleiding tot SO is in september 2024 ingegaan. Dit maakt dat de wijzigingen van de opzet van met name de verdiepingsfase van de opleiding nog niet tot uiting zijn gekomen, gezien alleen aios gestart in 2024 de opleiding volgen zoals weergegeven in het LOP. De huidige latere fase aios volgen nog de opleiding volgens het oude LOP, en de wijzigingen waren bij hen nog niet meetbaar binnen dit onderzoek. Voor de latere fase baseren we de periode in de instelling dus op een aanname. Concrete wijzigingen in het opleidingsplan van SO zijn:

- De opleiding bestaat niet langer uit drie opleidingsperiodes van 12 maanden, maar uit twee opleidingsperiodes die kunnen variëren in lengte (18-21 en 15-18 maanden). Dit heeft effect op dit onderzoek en de uiteindelijke berekening van de kosten per jaar voor de praktijkopleiding.
- De aios krijgt in het nieuwe LOP meer keuzevrijheid in de opbouw van zijn opleiding, met keuzes in zowel type praktijkonderwijs/stages als de lengte hiervan. Het effect hiervan is nog niet volledig duidelijk.
- De aios krijgt in de verdiepingsfase mogelijkheid tot het verdiepen van kennis, met een verdiepingsstage van drie tot in sommige gevallen zes maanden (wanneer de keuzestage voor verdieping wordt ingezet). Opleiders geven aan dat deze verdiepende stages mogelijk meer begeleiding van opleiders vragen, gecombineerd met een lagere productiviteit van de aios vanwege de complexiteit. Dit hebben we niet inzichtelijk kunnen maken in dit onderzoek.

3.2 Proces en rekenmodel

3.2.1 Rekenmodel praktijkkosten

Figuur 6 laat op hoofdlijnen het rekenmodel zien voor het berekenen van de kosten praktijkopleiding voor specialisten ouderengeneeskunde. We lichten in deze paragraaf op hoofdlijnen de verschillende onderdelen toe zoals weergegeven in de figuur.

Figuur 6. We baseren de kosten van de praktijkopleiding tot specialist ouderengeneeskunde op de valuteerbare arbeid van de aios, de kosten van de tijd van de opleider(s) en andere SO's in de instelling en materiële kosten van de aios in de instelling.

1 Kosten tijd opleider:

- a Begeleidingstijd opleider (e.a. SO's): De opleider besteedt tijd aan het begeleiden van aios in de instelling en aan andere activiteiten ten behoeve van de opleiding, zoals scholing en kwaliteitsborging. Daarnaast zijn (in veel gevallen) ook andere SO's in de instelling gemoeid met het superviseren en soms ook begeleiden van de aios op de werkvloer. Tijdens deze uren kunnen deze artsen geen (of verminderd) patiëntenzorg bieden.
- b Uurtarief werkgeverslasten SO (opleider): Om de uren die de opleider en andere SO's besteden aan de aios om te rekenen naar daadwerkelijke kosten voor de instelling, gebruiken we een uurtarief in werkgeverslasten voor opleiders. Deze artsen ontvangen gemiddeld gezien salaris volgens een hogere trede en daarmee wijkt dit tarief af van het gebruikte tarief voor de arbeid van aios (zie voor de overweging §3.2.3). We baseren het uurtarief op de uren dat de opleider daadwerkelijk in de instelling beschikbaar is, en trekken hiervoor van het totaal aan uren in werkverband de vakantie- en feestdagen af. Door dit berekende uurtarief te gebruiken kunnen we deze direct vermenigvuldigen met het aantal uren besteed aan opleiden.

2 Kosten materieel aios:

- a Vaste materiële kosten aios: De aios maakt binnen de instelling materiële kosten. Een deel hiervan is direct gerelateerd aan de hoeveelheid geleverde zorg. Een deel van de materiële kosten maakt een aios echter ongeacht de hoeveelheid geleverde zorg, bijvoorbeeld ICT-kosten. De laatste categorie nemen we mee voor de materiële kosten in dit onderzoek. Binnen deze kosten vallen enkel de kosten die de instelling niet zou hebben als de aios er niet werkzaam was. Denk hierbij dus aan kosten voor een telefoon, laptop en benodigde ICT-licenties.

- b Relatieve niet-productiviteit aios t.o.v. SO (gelijk aan 100% minus de relatieve productiviteit): Om te voorkomen dat er dubbele bekostiging plaatsvindt, nemen we van de hierboven omschreven materiële kosten voor een deel mee in de kosten van het opleiden. De kosten voor zover de aios productief is zijn immers al gedekt binnen de tarieven, omdat de tarieven binnen de Wlz integraal zijn. We gaan er daarmee vanuit dat deze vaste materiële kosten niet gedekt zijn in de niet-productieve uren, en dus rekenen we specifiek met de relatieve “niet-productiviteit” van een aios ten opzichte van een SO.

3 Valuteerbare arbeid aios:

- a Relatieve productiviteit aios t.o.v. SO: Een aios krijgt praktijkonderwijs in de instelling en biedt daar ook patiëntenzorg tijdens die periode. Hiermee voorkomt de inzet van een aios dat de instelling een (volleerd) specialist in dienst moet nemen voor (het gedeelte van) de zorg die een aios levert. Om dit inzichtelijk te maken kijken we naar de relatieve productiviteit van aios ten opzichte van een SO.
- b Uren aios in instelling: Om de relatieve productiviteit om te rekenen naar het aantal uren patiëntenzorg dat de aios effectief oplevert in een instelling kijken we naar het aantal uren dat de aios in totaal voor de instelling werkzaam is. We houden hierbij onder andere rekening met onderwijsdagen, vakantie en feestdagen.²³
- c Uurtarief werkgeverslasten SO (startend): Om het aantal productieve uren van de aios om te rekenen naar de daadwerkelijke valuteerbare arbeid voor de instelling, gebruiken we het uurtarief in werkgeverslasten van een startend SO. We gebruiken hiervoor de uren dat een SO in de instelling aanwezig is, en trekken hiervoor van het totaal aantal uren in werkverband de vakantie- en feestdagen af, conform de berekening van het uurtarief van de opleider (1b).

3.2.2 Gevolgd proces

We kwamen tot het model zoals omschreven in §3.2.1 met een werkgroep bestaande uit opleiders, aios en belanghebbenden van verschillende brancheorganisaties (zie bijlage 1). Met hen hielden we een kick-off, twee werksessies en we lieten hen de conceptrapportage tegenlezen. We bouwden hierbij voort op het model gebruikt in het kostprijsonderzoek van 2019, en maakten hierin in afstemming met de werkgroep de volgende aanpassingen:

- We baseren de waardes van het rekenmodel zoveel mogelijk op een vragenlijst uitgezet onder opleiders, in plaats van “expert-opinies” zoals gehanteerd in het vorige kostenonderzoek.
- We nemen een factor materiële kosten mee, gezien een instelling extra materiële kosten maakt die de instelling niet zou hebben wanneer er geen aios aanwezig is.
- We rekenen met een ander uurtarief voor de geleverde patiëntenzorg van de aios dan voor de gemiste patiëntenzorg van opleiders, gebaseerd op verschillende tredes op de loonschaal. Zie voor de overweging §3.2.3.

²³ We houden geen rekening met ziekte bij aios ouderengeneeskunde, door onvolledige databeschikbaarheid en omdat de productiviteitskosten die instellingen afdragen voor aios bij langdurige ziekte worden stopgezet. Hiermee is rekening gehouden door ook bij de berekening van uurtarief van specialist geen correctie voor ziekteverzuim mee te nemen.

Om tot waarden te komen voor de relatieve productiviteit (en daarmee niet-productiviteit), de begeleidingstijd van opleiders en het uurtarief van opleiders zetten we een vragenlijst uit onder opleiders SO. Deze vragenlijst valideerden we met de opleiders uit de werkgroep voordat we deze uitstuurden. Om tot een schatting te komen van de vaste materiële kosten maakte de werkgroep een aanname.

We bespraken de uitkomsten van de vragenlijsten en de opgehaalde informatie met de werkgroep voordat we met hen de conceptresultaten van het ingevulde rekenmodel deelden. In bijlage 2 omschrijven we het rekenmodel en de definities van de elementen ter input van het model in meer detail.

3.2.3 Specifieke overwegingen

In het rekenmodel maakten we in afstemming met de werkgroep verschillende aannames. We zetten in deze paragraaf deze aannames en bijbehorende overwegingen uiteen.

Gevolgen nieuw LOP

We gaan in het model uit van een aios in de basisfase die 15 maanden in de instelling aanwezig is en een aios in de verdiepingsfase die 9 maanden in de instelling aanwezig is. We baseren deze schatting op de terugkoppeling vanuit SOON na intern overleg over de verwachting van de lengte van het praktijkonderwijs gebaseerd op het nieuwe LOP. Mogelijk is de daadwerkelijke aanwezigheid in de instelling in deze fases anders, doordat het nieuwe LOP zeer recent is ingegaan is hierover nog geen data beschikbaar.

Aanwezigheid aios

We gaan in het rekenmodel uit van een voltijd aios, die 31,5 uur per week in de instelling aanwezig is. In de verzamelde data over begeleidingstijd corrigeerden we de tijd besteed aan supervisie op de werkvloer voor de deeltijdfactor van de aios. Door deze correctie tonen de resultaten de tijd gemiddeld besteed aan supervisie per voltijd aios. In de werkgroep is aangegeven dat deze correctie niet nodig is voor de andere categorieën van tijdsbesteding door de opleider, omdat de tijdsinvestering niet/nauwelijks afneemt bij een minder aantal uren aanwezigheid van de aios in de instelling. Dit geldt bijvoorbeeld voor het regelen van de opleidingsplek, de kwaliteitscontrole, de scholing voor opleiders, en de persoonlijke begeleiding van aios. Idealiter zou de vergoeding per aios daarom rekening houden met de deeltijdfactor van de individuele aios, met onderscheid tussen een vaste en flexibele component in tijdsbesteding. We begrijpen echter dat dit nu niet mogelijk is, dus houden we hier geen rekening mee in het rekenmodel.

Waardering tijd opleider en arbeid aios

We nemen voor het valueren van arbeid van aios een ander tarief dan voor het valueren van gemiste arbeid van opleiders. Dit was het resultaat van bespreking in de werkgroep en kwam naar voren in de reacties op de vragenlijst. Opleiders zijn ervaren specialisten, die vaak al ver gevorderd zijn in hun eigen loonschaal. Ze hebben daarnaast vaak nevenactiviteiten en verantwoordelijkheden buiten patiëntenzorg, die niet te vangen zijn in de relatieve productiviteit

van een aios ten opzichte van een specialist. Een aios krijgt daarentegen relatief veel tijd voor patiëntenzorg. In die zin is de productiviteit van aios beter te vergelijken met die van beginnend specialisten. Leden van de werkgroep opperden ook om de aios te valueren volgens de loonschaal van een basisarts (schaal 65). Omdat we in dit onderzoek de relatieve productiviteit ten opzichte van een specialist hebben uitgevraagd (en dus niet ten opzichte van een basisarts), rekenen we met een schatting van de loonkosten van een startend specialist ouderengeneeskunde.

3.3 Resultaten

De praktijkkosten voor het opleiden van een specialist ouderengeneeskunde komen uit op -€9.233,38 per fte per jaar (Tabel 8). De kosten zijn negatief, omdat de valuteerbare arbeid per fte aios in de instelling gemiddeld meer is dan de kosten van de tijd van opleiders en materiaal in zowel de basis- als verdiepingsfase (zie verdere toelichting onder de tabel). De kosten zijn het gemiddelde van de kosten per onderdeel van de opleiding, gewogen volgens het gemiddeld aandeel aios in dat onderdeel van de opleiding (jaren 2022-2024²⁴). Het totaal telt niet op tot 100%, omdat er ook aios in dienst zijn bij SBOH die subsidiabel zijn, maar tijdelijk en/of gedeeltelijk geen praktijkonderwijs volgen. In de paragraaf hieronder tonen we de details per fase en per element in de berekening.

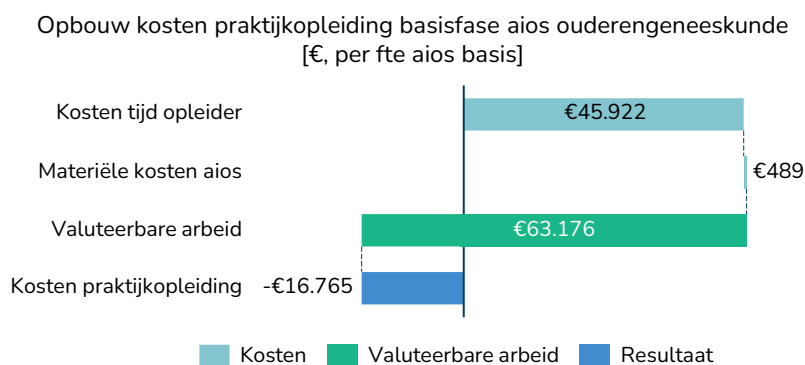
Tabel 8. De praktijkkosten voor het opleiden van specialisten ouderengeneeskunde komen met name uit de basisfase van de opleiding. Bron: Analyse SiRM o.b.v. uitkomsten rekenmodellen kostenonderzoek en gegevens SBOH.

Opleidingsfase	Onderdeel	Locatie	Duur	Kosten praktijkopleiding	Weging
Basisfase	Intramurale zorg 1	Instelling	15 maanden	-€ 16.764,89	40,97%
	GRZ				
	Ziekenhuisstage	Ziekenhuis	3 maanden	-	11,76%
Verdiepingsfase	Ambulant	Instelling	9 maanden	-€ 10.825,39	21,85%
	Intramurale zorg 2				
	Ouderenpsychiatrie	Ggz	3 maanden	-	21,85%
	Keuze	Afhankelijk van stage	3 maanden	-	
	Verdieping	Afhankelijk van stage	3 maanden	-	
Gewogen kosten per fte per jaar				-€ 9.233,38	96,42%

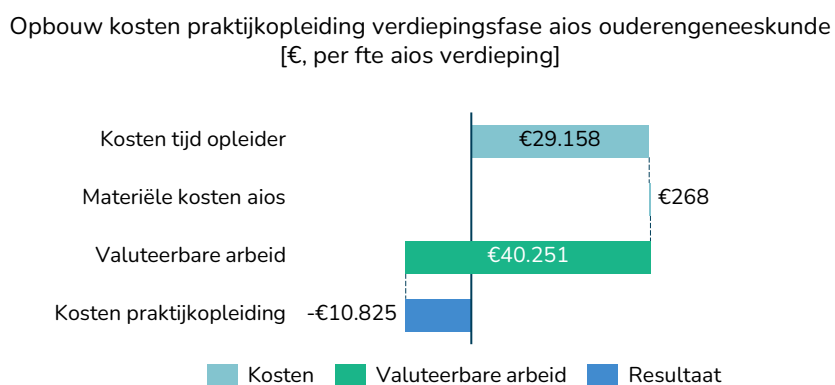
De praktijkkosten voor het opleiden van een specialist ouderengeneeskunde uitgesplitst naar de verschillende fases komen uit op -€16.765 voor een aios in de basisfase (15 maanden) en -€10.825 voor een aios in de verdiepingsfase (9 maanden) (Figuur 7 en Figuur 8). Voor beide fases is de valuteerbare arbeid per fte aios in de instelling dus hoger dan de kosten van de tijd van opleiders en materiaal. In deze paragraaf lichten we de bepaalde waarde per element in de berekening van de praktijkkosten toe, op basis van het model zoals vastgesteld in §3.2.1 en

²⁴ Bron: gegevens SBOH over aantal subsidiabele fte aios per onderdeel van de opleiding per jaar.

weergegeven in Figuur 9. Een volledig overzicht van de elementen gebruikt ter input van het rekenmodel staat in bijlage 2.

Figuur 7. Een basisfase aios ouderengeneeskunde biedt een instelling meer valuteerbare arbeid dan het de instelling kost uit tijd van opleider(s) en anderen en materieel. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, cao VVT en cao SBOH.

Figuur 8. Een verdiepingsfase aios ouderengeneeskunde biedt een instelling meer valuteerbare arbeid dan het de instelling kost aan tijd van opleider(s) en anderen en materieel. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, cao VVT en cao SBOH.

Figuur 9. Kosten voor opleiden aios ouderengeneeskunde o.b.v. model zoals toegelicht in vorige paragraaf. Bronnen gedetailleerd in paragraaf.

1 Kosten tijd opleider:

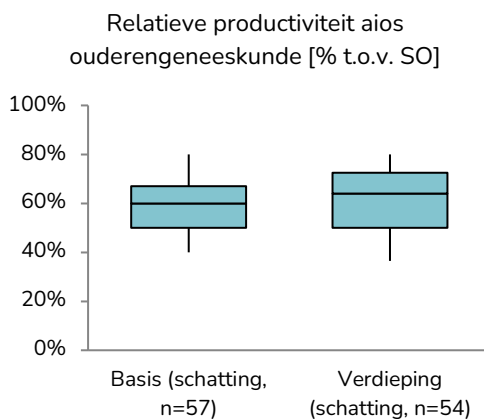
- a Begeleidingstijd opleider (e.a. SO's): Het totaal aantal van respectievelijk 536 en 340 uur begeleidingstijd voor de basis- en verdiepingsfase is het resultaat van de uitgevoerde vragenlijst, met gegevens van 67 opleiders van basisfase, en 64 opleiders van verdiepingsfase aios. De totale begeleidingstijd per aios is opgebouwd uit verschillende factoren, waarvan we de gemiddelde waarde weergeven in Tabel 9.
- b Uurtarief werkgeverslasten SO (opleider): Het uurtarief van €85,63 voor de opleider baseren we op het gemiddelde salaris zoals ingevuld door opleiders in de vragenlijst, met gemiddeld schaal 75, trede 16. We berekenden dit uurtarief door de totale werkgeverslasten per jaar te delen door het aantal uur dat de opleider gemiddeld in de instelling beschikbaar is, door van het totaal aantal werkdagen het aantal vakantie- en feestdagen af te trekken conform cao VVT.

2 Kosten materieel aios:

- a Vaste materiële kosten aios: De totale vaste materiële kosten per aios in de instelling baseren we op een schatting van de werkgroep van de maandelijkse kosten van laptop, telefoon en ICT-licenties van €89. De werkgroep nam als basis het kostenplaatje zoals aangeleverd door een instelling, die zijn herkenden als vergelijkbaar met het kostenplaatje binnen hun eigen instelling, en ging akkoord met het overnemen van deze schatting voor het rekenmodel. In het vorige kostenonderzoek is geen aparte schatting gemaakt van deze kosten.
- b Relatieve niet-productiviteit aios t.o.v. SO (100%-3a): We bepalen de relatieve niet-productiviteit door de inschatting van productiviteit, toegelicht in 3a, van 100% af te trekken. Dit komt voor een aios in de basisfase neer op 41% en voor een aios in de verdiepingsfase 38%.

3 Valuteerbare arbeid aios:

- a Relatieve productiviteit aios t.o.v. SO: De relatieve productiviteit van een aios is 59% tijdens de basisfase en 62% tijdens de verdiepingsfase, gebaseerd op de vragenlijst ingevuld door 57 opleiders voor de basisfase en 54 opleiders voor de verdiepingsfase. Dit verschil is volgens opleiders in de werkgroep herkenbaar. Deze productiviteit is anders dan tijdens het vorige kostenonderzoek aangenomen op basis van expert-opinie (toen respectievelijk 50% voor eerstejaars en 75% voor derdejaars). We zien in de inschattingen van productiviteit door de opleiders een spreiding (Figuur 10). De spreiding in productiviteit is volgens opleiders herkenbaar, waarbij onder andere factoren als werkervaring en eerdere opleiding van aios de ingeschatte productiviteit beïnvloeden. In deze resultaten zijn onvolledige data, niet-valide data en uitbijters niet meegenomen (zie bijlage 1).
- b Uren aios in instelling: De aios is 1.717 uur aanwezig in de instelling gedurende de basis en 1.030 uur in de verdiepingsfase, op basis van de cao van SBOH en de nieuwe duur van de fases volgens het LOP, rekening houdend met o.a. onderwijsdagen, congressen en vakanties van de aios.
- c Uurtarief werkgeverslasten SO (startend): Het uurtarief van €62,65 voor een startend SO is gebaseerd op schaal 75, trede 3 van de cao VVT. Dit is het resultaat van bespreking in de werkgroep.²⁵ Daarbij gebruiken we hetzelfde uurtarief voor basis- en verdiepingsfase aios omdat we beide vergelijken met een startende SO ter berekening van de vervangingskosten. We berekenden dit uurtarief met dezelfde methodiek als 1b.

Figuur 10. Zowel bij de inschatting van productiviteit van aios in basisfase als bij de inschatting in de verdiepingsfase zien we variatie die herkend werd door de werkgroep. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst.

Tabel 9. Het grootste onderdeel van de tijdsbesteding van opleider(s) en andere specialisten ouderengeneeskunde is de hands-on begeleiding van de aios. *We corrigeerden de supervisie van aios op de werkvloer voor de deeltijdfactor aangegeven in de vragenlijst. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst.

Categorie	Subonderdeel (vraag in lijst)	Basisfase (n=64)	Verdiepingsfase (n=65)
Hands-on begeleiding	Supervisie van aios op werkvloer*	3,4 uur per week	4,1 uur per week

²⁵ Er zijn verschillende zienswijzen mogelijk op het salaris van een startend SO. We nemen in dit onderzoek het advies van de opleiders in de werkgroep over. We hebben niet onderzocht of startende SO's dit salaris daadwerkelijk ontvangen.

Categorie	Subonderdeel (vraag in lijst)	Basisfase (n=64)	Verdiepingsfase (n=65)
	Persoonlijke begeleiding van aios	3,1 uur per week	2,8 uur per week
	Onderwijsmomenten	30,6 uur per jaar	29,1 uur per jaar
Hands-on begeleiding	Totaal	395,4 uur per fase	249,0 uur per fase
Groepsonderwijs	Afstemmingsdagen t.b.v. de opleiding	32,3 uur per jaar	30,3 uur per jaar
	Kaderopleiding	25,4 uur per jaar	26,1 uur per jaar
	Levenlang leren vanuit SOON	10,5 uur per jaar	9,2 uur per jaar
Groepsonderwijs	Totaal	85,2 uur per fase	49,2 uur per fase
Organisatie van het opleiden	Werving en selectie van aios	3,1 uur per aios	3,0 uur per aios
	Regelen randvoorwaarden voor opleidingsplek van aios	3,3 uur per aios	2,6 uur per aios
	Inwerken van aios	22,6 uur per aios	18,2 uur per aios
Organisatie van het opleiden	Totaal	29,0 uur per fase	23,8 uur per fase
Kwaliteitsborging	Scholing opleidersgroep	6,8 uur per jaar	7,1 uur per jaar
	Controleren kwaliteit binnen afdeling	9,7 uur per jaar	12,2 uur per jaar
	Voortgangsgesprekken	4,8 uur per jaar	5,5 uur per jaar
Kwaliteitsborging	Totaal	26,7 uur per fase	18,5 uur per fase
Tijdsbesteding	Totaal	536,3 uur per fase	340,5 uur per fase

4 Verslavingsarts

Praktijkkosten voor aios verslavingsgeneeskunde (VGK) komen voort uit praktijkonderwijs in de instelling in het eerste en tweede jaar. Voor dit praktijkonderwijs stelden we een rekenmodel op met: 1) valuteerbare arbeid aios, 2) kosten door tijd die opleiders en werkbegeleiders besteden aan het opleiden, 3) kosten door tijd die supervisors besteden aan het opleiden en 4) kosten voor het materieel voor aios. We haalden gegevens over productiviteit en begeleidingstijd op met een vragenlijst onder opleiders en werkbegeleiders, en over materiële kosten met een uitvraag bij de werkgroep. Het resultaat is praktijkkosten van -€16.536,90 per fte aios VGK per jaar.

4.1 Overzicht van de opleiding

4.1.1 Landelijk opleidingsplan (LOP)

De opleiding tot verslavingsarts duurt als voltijdsopleiding twee jaar. Een aios kan de opleiding deeltijd volgen, waarbij de totale opleidingsduur naar rato verlengt afhankelijk van de deeltijdfactor van de aios. De aios volgt gedurende de opleiding cursorisch- en praktijkonderwijs. In het tweede jaar is er ruimte voor een keuzestage van drie maanden voor de aios. Het volgen van deze keuzestage kan wanneer de aios dit wil, en als de instelling waar de aios werkt dit goedkeurt.²⁶ Binnen dit onderzoek gaan we uit van twee periodes van 12 maanden van een aios in de instelling bij een voltijdsopleiding (Tabel 10).

Tabel 10. De opleiding tot verslavingsarts bestaat uit twee jaar in een verslavingsinstelling. Bron: Landelijk opleidingsplan verslavingsgeneeskunde 2022.

Opleidingsjaar	Locatie	Duur
Jaar 1	Instelling	12 maanden
Jaar 2	Instelling	12 maanden

4.1.2 Ontwikkelingen in praktijkonderwijs

Het vorige kostenonderzoek waarin gekeken is naar de kosten van de opleiding tot verslavingsarts was onderdeel van het onderzoek naar medische vervolgoopleidingen binnen de ggz. Sindsdien is het werkgeverschap van aios verslavingsgeneeskunde van ggz-instellingen naar SBOH overgegaan, en dus maakt de opleiding deel uit van dit kostenonderzoek. Bovenstaande is niet zozeer een wijziging binnen het praktijkonderwijs, maar wel een wijziging in de wijze van bekostiging van de opleiding. Verschillende kostenposten die eerst bij instellingen lagen, liggen nu bij SBOH zelf:

²⁶ Bron: Landelijk opleidingsplan verslavingsgeneeskunde 2022.

- De kosten voor het werkgeverschap van aios, inclusief werkgeverslasten.
- De kosten voor cursorisch onderwijs van aios, die SBOH afdraagt vanuit de beschikbaarheidsbijdrage.

Daarnaast is de ggz sinds het vorige kostenonderzoek in 2019 overgegaan tot een andere bekostigingssystematiek: het zorgprestatiemodel. Dit maakt eerdere gegevens uit het kostenonderzoek in 2019, zoals productiviteitscijfers, niet bruikbaar voor dit onderzoek. Met name de context van het praktijkonderwijs van verslavingsartsen is hiermee gewijzigd, met mogelijke effecten op het praktijkonderwijs zelf.

Overigens benoemen opleiders verslavingsgeneeskunde in de werkgroep dat de normen voor hun tijdsbesteding in het LOP te laag zijn. Dit heeft volgens hen tot gevolg dat zij in de huidige situatie minder tijd besteden aan het opleiden dan dat zij idealiter willen besteden. Zie voor verdere overweging §4.2.3.

4.2 Proces en rekenmodel

4.2.1 Rekenmodel praktijkkosten

Figuur 11 weergeeft het rekenmodel wat we gebruikten voor de opleiding tot verslavingsarts op hoofdlijnen. We lichten in deze paragraaf op hoofdlijnen de verschillende onderdelen zoals weergegeven in de figuur toe.

Figuur 11. We baseren de kosten van de praktijkopleiding tot verslavingsarts op de kosten van de tijd van de opleider(s), werkbegeleider(s) en de supervisor in de instelling, materiële kosten van de aios in de instelling en de valuteerbare arbeid van de aios.

1 Kosten tijd opleider:

- a Begeleidingstijd opleider en werkbegeleider(s): De opleider besteedt tijd aan het begeleiden van aios in de instelling, en ook aan andere activiteiten ten behoeve van de opleiding zoals scholing en kwaliteitsborging. Daarnaast zijn ook werkbegeleiders in de instelling gemoeid met het superviseren van aios, en het regelen van zaken rondom de opleiding van de aios. In deze uren kunnen deze artsen geen (of verminderd) patiëntenzorg op zich nemen.
- b Uurtarief werkgeverslasten verslavingsarts (opleider): Om de uren die de opleider en werkbegeleiders besteden aan de aios om te rekenen naar daadwerkelijke kosten voor de instelling, gebruiken we een uurtarief in werkgeverslasten voor opleiders. Dit zijn hoger ingeschaalde artsen dan startende verslavingsartsen, en daarmee wijkt dit tarief af van het gebruikte tarief voor de arbeid van aios (zie voor de overweging §4.2.3). We baseren het uurtarief op de uren dat de opleider daadwerkelijk in de instelling beschikbaar is, en trekken hiervoor van het totaal aan uren in werkverband de vakantie- en feestdagen af. Door dit berekende uurtarief te gebruiken kunnen we deze direct vermenigvuldigen met het aantal uren besteed aan opleiden.

2 Kosten tijd supervisor:

- a Norm tijdsbesteding supervisor: De aios heeft naast een opleider en werkbegeleider(s) ook een superviserend psychiater die tijd besteedt aan de begeleiding van aios. Hiervoor hanteren we de norm zoals omschreven in het LOP.
- b Uurtarief werkgeverslasten psychiater: De psychiater kent een andere loonschaal dan een verslavingsarts, en dus rekenen we voor de uren van de supervisor met een eigen uurtarief. We baseren ook dit uurtarief op de uren dat de psychiater daadwerkelijk in de instelling aanwezig is, conform de berekening van het uurtarief van de opleider (1b).

3 Kosten materieel aios:

- a Vaste materiële kosten aios: De aios maakt binnen de instelling materiële kosten, welke deels met zorg schaalbaar zijn en deels niet. De laatste categorie nemen we mee voor de materiële kosten, gezien de aios – ongeacht de hoeveelheid zorg die de aios levert – deze kosten maakt. Denk hierbij aan kosten voor een telefoon en laptop met bijbehorende licenties, en kosten voor de huisvesting van een aios.²⁷
- b Relatieve niet-productiviteit aios t.o.v. verslavingsarts (gelijk aan 100% minus de relatieve productiviteit): Om te voorkomen dat er dubbele bekostiging plaatsvindt, nemen we van de hierboven omschreven materiële kosten slechts een deel mee. Dit gezien we aannemen dat de kosten voor zover de aios productief is gedekt zijn binnen de tarieven, omdat de verrichtingen die de aios declareert binnen het zorgprestatie-model ook dekkend zijn voor het type materiële kosten zoals hierboven omschreven.

4 Valuteerbare arbeid aios:

- a Relatieve productiviteit aios t.o.v. verslavingsarts: Een aios krijgt in de instelling praktijkonderwijs en is op die momenten ook bezig met patiëntenzorg. Hiermee

²⁷ Deze zijn in tegenstelling tot de opleiding tot SO en arts VG niet geheel gedekt in de tarieven, gezien de instelling waar een verslavingsarts in opleiding is geen integrale tarieven ontvangt per patiënt, maar betaald wordt via de verrichtingen van de zorgverleners van de instelling.

voorkomt een aios dat de instelling een volleurde verslavingsarts in dienst moet nemen voor (het gedeelte van) de zorg die een aios levert. Om dit inzichtelijk te maken kijken we naar de relatieve productiviteit van aios ten opzichte van een verslavingsarts.

- b Uren aios in instelling: Om de relatieve productiviteit om te kunnen rekenen naar het aantal uren patiëntenzorg dat de aios effectief oplevert in een instelling kijken we naar het aantal uren dat de aios in totaal voor de instelling werkzaam is. We houden hierbij onder andere rekening met onderwijsdagen, vakantie en feestdagen.²⁸
- c Uurtarief werkgeverslasten verslavingsarts (startend): Om vervolgens het aantal productieve uren van de aios om te rekenen naar de daadwerkelijke opbrengsten voor de instelling, gebruiken we het uurtarief in werkgeverslasten van een startende verslavingsarts. We rekenen met het aantal uren dat een verslavingsarts in de instelling aanwezig is, en trekken hiervoor van het totaal aantal uren in werkverband de vakantie- en feestdagen af, conform de berekening van het uurtarief van de opleider (1b).

4.2.2 Gevolgd proces

We kwamen tot het model zoals omschreven in §4.2.1 met een werkgroep bestaande uit opleiders en andere belanghebbenden (zie bijlage 1).²⁹ We kozen ervoor om voor deze opleiding met de werkgroep niet uit te gaan van het model uit het voorgaande kostenonderzoek³⁰, gezien dit model op meerdere punten afweek van de huidige inrichting van de opleiding tot verslavingsarts:

- Sinds het vorige kostenonderzoek is de aios VGK niet langer werknemer van de instelling, maar van SBOH. Dit maakt dat posten meegenomen in het vorige onderzoek overbodig zijn geworden (zoals collegegeld en salaris van aios), of posten op een andere wijze benaderd moeten worden (zoals materiële kosten).
- In het vorige kostenonderzoek kon de NZa gegevens gebruiken uit een productiviteitsonderzoek van personeel binnen de ggz. Sindsdien is de bekostiging van de ggz veranderd naar het zorgprestatiemodel en is eenzelfde onderzoek niet opnieuw uitgevoerd. Normgetallen over de productiviteit van verslavingsartsen zijn verder niet bekend. Dit bemoeilijkt het uitdrukken van de arbeid van aios in directe tijd, gezien dit moeilijk te vergelijken is met de begeleidingstijd van een verslavingsarts en/of psychiater uitgedrukt in bestede directe tijd.

Vanwege deze overwegingen bespraken we met de werkgroep de aanpak om kosten voor het opleiden van verslavingsartsen inzichtelijk te maken. We kwamen tot eenzelfde model als bij specialisten ouderengeneeskunde en artsen verstandelijk gehandicapten, waarbij we zowel de kosten als de opbrengsten berekenen op basis van werkgeverslasten (en niet op basis van tarieven van geleverde zorg). Dit gezien de werkgroep aangaf dat zowel productieverlies door

²⁸ We houden geen rekening met ziekte bij aios verslavingsarts, door onvolledige databeschikbaarheid en omdat de productiviteitskosten die instellingen afdragen voor aios bij langdurige ziekte worden stopgezet. Hiermee is rekening gehouden door ook bij de berekening van uurtarief van specialist geen correctie voor ziekteverzuim mee te nemen.

²⁹ We nodigden voor deze werkgroep de vereniging van aios verslavingsgeneeskunde maar deze waren uiteindelijk niet bij de sessies aanwezig. Wel heeft een aios de conceptrapportage tegen gelezen.

³⁰ Dit is bij verslavingsgeneeskunde destijds het onderzoek MVO ggz geweest. Zie voor het volledige onderzoek: NZa. Eindrapportage beschikbaarheid van (medische) vervolgoopleidingen ggz, juli 2019.

opleiderstijd als productie van aios niet representatief in kaart te brengen waren binnen de tijdspanne van dit onderzoek.

Om tot waarden te komen voor de begeleidingstijd en productiviteit zetten we een vragenlijst uit onder opleiders, met het verzoek deze ook te delen met werkbegeleiders binnen hun instelling. Voordat we deze vragenlijst uitzetten bespraken we de beoogde elementen in detail op een opleidersdag voor opleiders VGK. We vroegen de opleiders voor contactgegevens voor een aanvullende data-uitvraag rondom productiviteit. We bespraken de uitkomsten van de vragenlijsten en de opgehaalde informatie met de werkgroep voordat we met hen de conceptresultaten van het ingevulde rekenmodel deelden. In bijlage 2 omschrijven we het rekenmodel en de definities van de elementen ter input van het model in meer detail.

4.2.3 Specifieke overwegingen

In het rekenmodel maakten we in afstemming met de werkgroep verschillende aannames. We zetten in deze paragraaf deze aannames en bijbehorende overwegingen uiteen.

Aanwezigheid aios

We gaan in het rekenmodel uit van één voltijd aios, die 31,5 uur per week in de instelling aanwezig is. In de verzamelde data over begeleidingstijd corrigeerden we de tijd besteed aan supervisie bij directe tijd met patiënten voor de deeltijdfactor van de aios bij zowel opleiders als werkbegeleiders. Door deze correctie tonen de resultaten de tijd gemiddeld besteed aan supervisie voor een voltijd aios. In de werkgroep is aangegeven dat deze correctie voor de andere categorieën tijdsbesteding niet nodig is, omdat de investering in tijd van opleiders niet/nauwelijks afneemt bij een minder aantal uren aanwezigheid van de aios in de instelling. Dit geldt bijvoorbeeld voor het regelen van de opleidingsplek, de kwaliteitscontrole, de scholing voor opleiders, en de persoonlijke begeleiding van aios. Idealiter zou de vergoeding per aios daarom rekening houden met de deeltijdfactor van de individuele aios, met onderscheid tussen een vaste en flexibele component in tijdsbesteding. We begrijpen echter dat dit nu niet mogelijk is, dus houden we hier geen rekening mee in het rekenmodel.

Begeleiding bij directe tijd

We kiezen ervoor de begeleidingstijd waarbij sprake is van directe tijd met patiënten van de opleider en werkbegeleider niet mee te nemen in de totale begeleidingstijd. Dit gezien het in de ggz mogelijk is verrichtingen met twee behandelaren voor beide behandelaren te declareren.³¹

Begeleiding één aios

In de opleiding tot verslavingsarts kan een opleider ten meeste drie aios tegelijkertijd opleiden. Om de kosten te kunnen berekenen voor één aios corrigeerden we de aios-gerelateerde onderdelen in begeleidingstijd in de vragenlijst voor het aantal aios bij die opleider/werkbegeleider in opleiding. Onderdelen als scholing en kwaliteitsborging corrigeerden we niet voor het aantal aios, gezien deze onderdelen gelijk blijven ongeacht het aantal aios dat de opleider begeleidt.

³¹ Bron: Bron: Zorgprestatie model (2023). Spelregels correct registreren en declareren 2024

Productiviteit aios

Voor een inschatting van de productiviteit van aios gebruikten we de opgehaalde data uit de vragenlijst, welke ook door de werkgroep als realistisch werd herkend. Hierbij is geen gebruik gemaakt van opgehaalde data bij instellingen. We ontvingen van een aantal instellingen data over directe uren, maar deze bleek minder bruikbaar dan aanvankelijk ingeschat door een zeer grote spreiding van het aantal directe uren per verslavingsarts, en verschil in werkwijzen tussen de instellingen en afdelingen binnen een instelling. Daarmee ligt de gebruikte werkwijze rondom de schatting van productiviteit in lijn met de werkwijze bij specialisten ouderengeneeskunde en artsen voor verstandelijk gehandicapten, waar we ook gebruik maken van de schattingen van productiviteit door opleiders in de vragenlijst.

Waardering tijd opleider en arbeid aios

We nemen voor het valueren van arbeid van aios een ander tarief dan voor het valueren van gemiste arbeid van opleiders. Dit was het resultaat na bespreking in de werkgroep en kwam naar voren in de reacties op de vragenlijst. Opleiders zijn ervaren verslavingsartsen, die vaak al ver gevorderd zijn in hun eigen loonschaal. Ze hebben daarnaast vaak nevenactiviteiten en verantwoordelijkheden buiten patiëntenzorg, die niet te vangen zijn in de relatieve productiviteit van een aios ten opzichte van een verslavingsarts. Een aios krijgt daarentegen relatief veel tijd voor patiëntenzorg. In die zin is de productiviteit van aios uit te zetten tegen beginnend specialisten. Leden van de werkgroep opperden ook om de aios te valueren volgens de loonschaal van een basisarts (schaal 65). Omdat we in dit onderzoek de relatieve productiviteit ten opzichte van een verslavingsarts hebben uitgevraagd (en dus niet ten opzichte van een basisarts), rekenen we met een schatting van de loonkosten van een startende verslavingsarts.

4.3 Resultaten

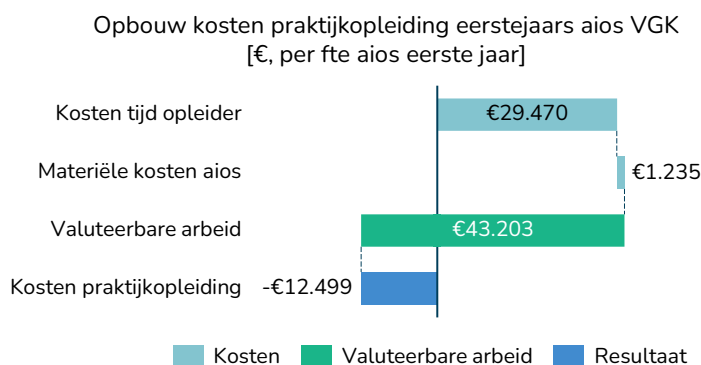
De praktijkkosten voor het opleiden van verslavingsartsen komen uit op -€16.536,90 per fte per jaar (Tabel 11). De kosten zijn negatief, omdat de valuteerbare arbeid per fte aios in de instelling gemiddeld meer is dan de kosten voor tijd van opleiders, werkbegeleiders en supervisors van opleiders en materiaal in zowel het eerste als tweede jaar (zie verdere toelichting onder de tabel). De kosten zijn het gemiddelde van de kosten per onderdeel van de opleiding, gewogen volgens het gemiddeld aandeel aios in dat onderdeel van de opleiding (jaren 2022-2024³²). Hierbij neemt SBOH aan dat de aios die valuteerbaar praktijkonderwijs volgen evenredig verdeeld zijn over het eerste en tweede jaar van de opleiding (dit onderscheid is niet beschikbaar in de data van SBOH). Het totaal telt niet op tot 100%, omdat er ook aios in dienst zijn bij SBOH die subsidiabel zijn, maar tijdelijk en/of gedeeltelijk geen praktijkonderwijs volgen. In de paragraaf hieronder tonen we de details per fase en per element in de berekening.

³² Bron: gegevens SBOH over aantal subsidiabele fte aios per onderdeel van de opleiding per jaar.

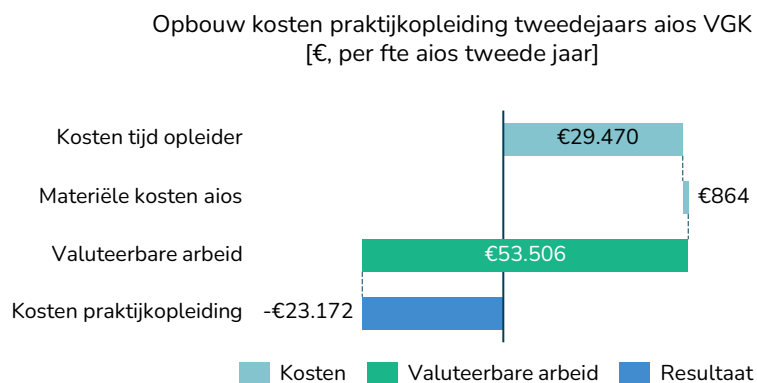
Tabel 11. Overzicht praktijkkosten voor het opleiden van verslavingsartsen als resultaat van dit onderzoek. Bron: Analyse SiRM o.b.v. uitkomsten rekenmodellen kostenonderzoek en gegevens SBOH.

Opleidingsjaar	Locatie	Duur	Kosten praktijkopleiding	Weging
1	Instelling	12 maanden	-€ 12.498,94	46,36%
2	Instelling	12 maanden	-€ 23.171,68	46,36%
Gewogen kosten per fte per jaar			-€ 16.536,90	92,72%

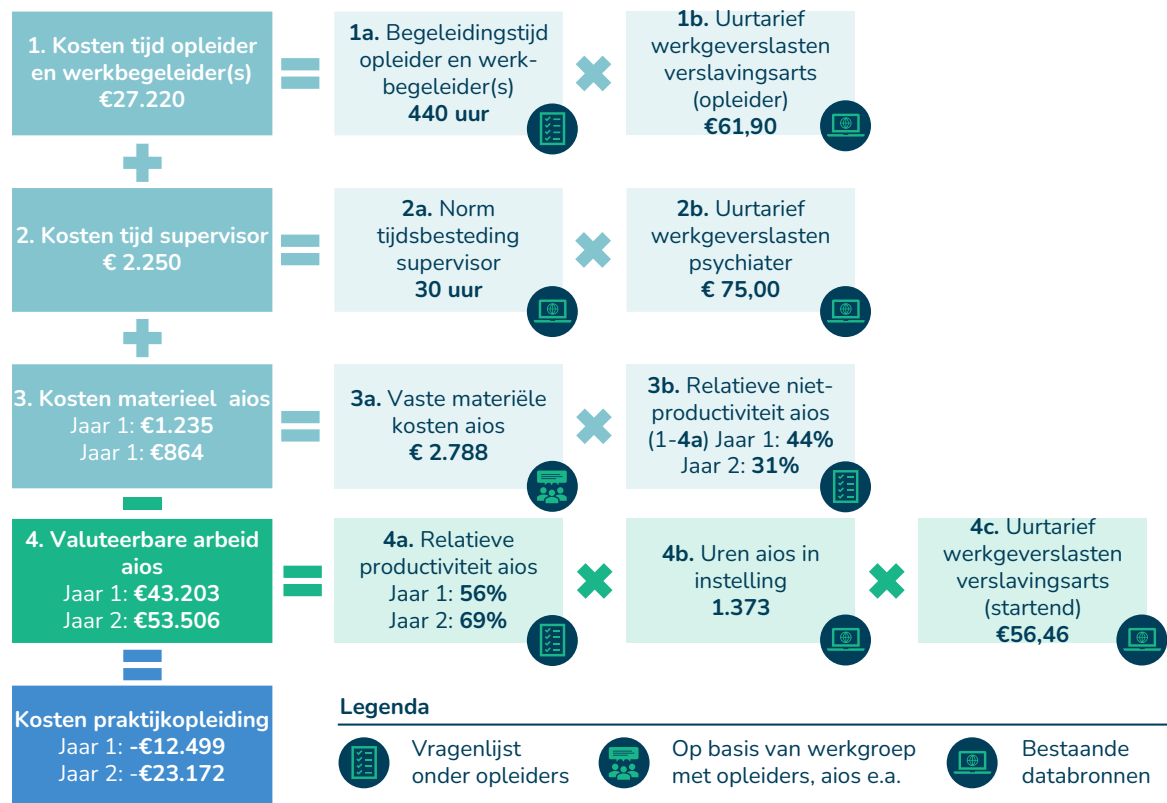
De praktijkkosten voor het opleiden van aios verslavingsgeneeskunde uitgesplitst naar opleidingsjaar komen neer op -€12.499 voor een eerstejaars aios en -€23.172 voor een tweedejaars aios (Figuur 12 en Figuur 13). In deze paragraaf lichten we de bepaalde waarde per element in de berekening van de praktijkkosten toe, op basis van het model zoals vastgesteld in de vorige paragraaf, en weergegeven in Figuur 14. Een volledig overzicht van de elementen gebruikt ter input van het rekenmodel staat in bijlage 2.

Figuur 12. Voor een eerstejaars aios VGK is de valuteerbare arbeid per fte meer dan de kosten voor tijd van de opleider, werkbegeleider en supervisor en materieel. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, cao ggz en cao SBOH.

Figuur 13. Voor een derdejaars aios VGK is de valuteerbare arbeid per fte meer dan de kosten voor tijd van de opleider, werkbegeleider en supervisor en materieel. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, cao ggz en cao SBOH.

Figuur 14. Kosten voor opleiden aios VGK o.b.v. model zoals toegelicht in vorige paragraaf. Bronnen gedetailleerd in paragraaf.

1 Kosten tijd opleider:

- Begeleidingstijd opleider en werkbegeleider(s):** Het totaal aantal uur begeleiding van 440 uur per aios van de opleider en werkbegeleider(s) is het resultaat van de uitgevoerde vragenlijst, met gegevens van acht opleiders en vier werkbegeleiders. De totale begeleidingstijd is het totaal van de uitgevraagde factoren, waarvan we de gemiddelde waarde weergeven in Tabel 12 en Tabel 13.
- Uurtarief werkgeverslasten verslavingsarts (opleider):** Het uurtarief van €61,90 baseren we op schaal 75 trede 6 uit de cao ggz. Deze schaal komt het dichtst bij het gemiddelde salaris van de opleiders en werkbegeleiders die de vragenlijst invulden. We gebruiken dat gemiddelde salaris gezien een deel van respondenten een salaris uit schaal 70 en een ander deel uit schaal 75 heeft. We berekenen het uurtarief door de totale werkgeverslasten per jaar te delen door het aantal uur dat de opleider/werkbegeleider gemiddeld in de instelling beschikbaar is. Het aantal uur baseren we op het totaal aantal werkdagen, waar we de vakantie- en feestdagen af te trekken conform cao ggz.

2 Kosten tijd supervisor:

- Norm tijdsbesteding supervisor:** De 30 uur tijdsbesteding van een supervisor baseren we in afstemming met de werkgroep op de norm opgenomen in het LOP verslavingsgeneeskunde 2022.
- Uurtarief werkgeverslasten psychiater:** Het uurtarief van €75,00 baseren we op de vierde trede van de schaal medisch specialisten in de cao ggz. We berekenen dit uurtarief door de totale werkgeverslasten per jaar te delen door het aantal uur dat de psychiater gemiddeld in de instelling beschikbaar is. Het aantal uur baseren we op het

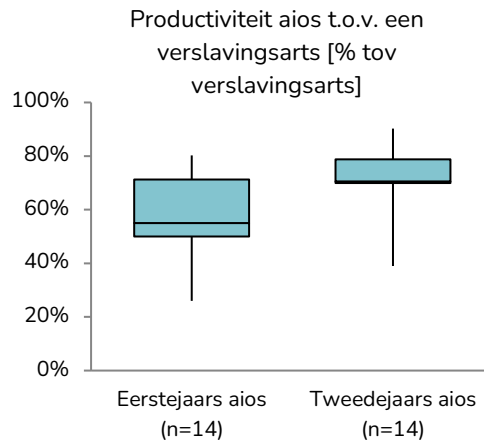
totaal aantal werkdagen, waar we aantal werkdagen de vakantie- en feestdagen af te trekken conform cao ggz.

3 Kosten materieel aios:

- a Vaste materiële kosten aios: De totale vaste materiële kosten per aios schatten we op €2.788. Dit baseren we op twee instellingen die de kostencategorieën voor een aios deelden, en een gesprek met een aios over de faciliteiten tot haar beschikking. Additionele inschattingen, of verdere detaillering, van de kosten werden door instellingen niet aangeleverd binnen de onderzoeksperiode. De kosten wat betreft praktijkruimte nemen we niet mee gezien het, in navraag bij de werkgroep, niet aangetoond is dat voor aios aparte praktijkruimtes ingericht worden.
- b Relatieve niet-productiviteit aios t.o.v. verslavingsarts (100%-1a): We bepalen de relatieve niet-productiviteit door basis van de inschatting van productiviteit, toegelicht in 4a, van 100% af te trekken. Dit komt voor een eerstejaars neer op 44% en voor een tweedejaars op 31%.

4 Valuteerbare arbeid aios:

- a Relatieve productiviteit aios t.o.v. verslavingsarts: De relatieve productiviteit van een aios is 56% tijdens het eerste jaar en 69% tijdens het tweede jaar, gebaseerd op de vragenlijst ingevuld door tien opleiders en vier werkbegeleiders. Dit verschil tussen eerste- en derdejaars is volgens opleiders in de werkgroep herkenbaar. In beide jaren zien we spreiding in de productiviteit (Figuur 15). Deze spreiding is volgens opleiders herkenbaar, waarbij onder andere factoren als werkervaring en eerdere opleiding van aios de ingeschatte productiviteit beïnvloeden. In deze resultaten zijn onvolledige data, niet-valide data en uitbijters niet meegenomen (zie bijlage 1).
- b Uren aios in instelling: De aios is in zowel het eerste- als tweede jaar 1.373 uur per jaar aanwezig in de instelling, op basis van de cao van SBOH en duur van het praktijkonderwijs volgens het LOP, rekening houdend met o.a. onderwijsdagen, congressen en vakanties van de aios.
- c Uurtarief werkgeverslasten verslavingsarts (startend): Het uurtarief van €62,65 voor een startend verslavingsarts is gebaseerd op schaal 75, trede 3 van de cao ggz. Dit is het resultaat van bespreking in de werkgroep. Daarbij gebruiken we hetzelfde uurtarief voor eerste- als tweedejaars aios omdat we beide vergelijken met een startende verslavingsarts ter berekening van de vervangingskosten. We gebruiken hiervoor de uren dat een verslavingsarts in de instelling aanwezig is, en trekken hiervoor van het totaal aantal uren in werkverband de vakantie- en feestdagen af. Zie voor een uitgebreidere toelichting punt 1b.

Figuur 15. We zien bij eerstejaars aios VGK een grotere spreiding in de ingeschatte productiviteit dan bij tweedejaars. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst.

Tabel 12. Het grootste onderdeel van de tijdsbesteding van opleiders verslavingsgeneeskunde is de organisatie van het opleiden. *We namen de directe tijd niet mee in de begeleidingstijd gezien deze declarabel is. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst.

Categorie	Subonderdeel (vraag in lijst)	Opleider (n=8)
Hands-on begeleiding	Werkvloerbegeleiding met directe tijd*	5,4 uur per maand
	Persoonlijke begeleiding van aios zonder directe tijd	5,6 uur per maand
	De opstart en afronding van de opleiding	1,5 uur per maand
	Evaluaties met de aios	1,7 uur per maand
Hands-on begeleiding	Totaal	81,4 uur per jaar
Organisatie van het opleiden	Werving en selectie van aios	1,4 uur per maand
	Inwerken van aios	1,1 uur per maand
	Planning van het opleidingsschema	1,2 uur per maand
	Afstemming t.b.v. de opleiding	1,7 uur per maand
	Evaluaties met werkbegeleiders en/of supervisors	1,4 uur per maand
	Reistijd t.b.v. de opleiding	3,2 uur per maand
Organisatie van het opleiden	Totaal	113,1 uur per jaar
Kwaliteitsborging	Afstemming en operationele zaken rondom het praktijkonderwijs	1,3 uur per maand
	Proces rondom kwaliteitscontrole	1,7 uur per maand
	Visitatie en RGS-registratie	1,4 uur per maand
Kwaliteitsborging	Totaal	53,3 uur per jaar
Scholing	Activiteiten met en rondom opleidersgroep	1,9 uur per maand
	Nascholing	2,4 uur per maand
	Opleidersdagen	3,9 uur per maand
Scholing	Totaal	98,3 uur per jaar
Tijdsbesteding	Totaal	346 uur per jaar

Tabel 13. Het grootste onderdeel van de tijdsbesteding van werkbegeleiders verslavingsgeneeskunde is de begeleiding bij directe tijd met patiënten. *We namen de directe tijd niet mee in de begeleidingstijd gezien deze declarabel is. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst.

Subonderdeel (vraag in lijst)	Werkbegeleider (n=4)
Werkvloerbegeleiding met directe tijd*	1,8 uur per week
Begeleiden van aios zonder dat er sprake is van directe tijd	1,5 uur per week
Randvoorwaardelijke zaken rondom het zijn van werkbegeleider	0,9 uur per week
Totaal**	94 uur per jaar

5 Arts verstandelijk gehandicapten

Praktijkkosten voor aios arts verstandelijk gehandicapten (arts VG) komen voort uit opleidingsperiodes binnen de instelling in het eerste en derde jaar. Voor deze opleidingsperiodes stelden we een rekenmodel op met: 1) valuteerbare arbeid van aios, 2) kosten doordat opleiders en andere artsen VG tijd besteden aan het opleiden en 3) kosten van het materieel voor aios. We haalden gegevens over productiviteit en begeleidingstijd op met een vragenlijst onder opleiders, en over materiële kosten met een uitvraag bij de werkgroep. Het resultaat is praktijkkosten van -€6.021,95 per fte aios per jaar.

5.1 Overzicht van de opleiding

5.1.1 Landelijk opleidingsplan (LOP)

De opleiding tot arts VG duurt drie jaar en bestaat voor een deel uit praktijk- en een deel uit cursorisch onderwijs. De opleiding maakt onderscheid tussen opleidingsperiodes en -stages. Binnen opleidingsperiodes werkt de aios op plekken waar de arts VG normaliter werkt. Binnen stages werkt de aios op een plek in de gezondheids- of gehandicaptenzorg buiten het standaard werkgebied van de arts VG. Het eerste en derde jaar bestaan uit dit soort opleidingsperiodes van twaalf maanden binnen opleidingsinstellingen. Het tweede jaar bestaat uit stages in diverse vakgebieden (Tabel 14)³³. Een aios kan de opleiding deeltijd volgen, wat de planning van de opleidingsactiviteiten over een langere periode betekent. Deze stages zijn geen onderdeel van dit onderzoek, omdat deze door de korte duur met gesloten beurs plaatsvinden.

Tabel 14. De opleiding tot arts verstandelijk gehandicapten bestaat uit twee opleidingsperiodes in de instelling en een jaar met stages. Bron: Landelijk opleidingsplan Arts Verstandelijk Gehandicapten 2024.

Opleidingsjaar	Onderdeel	Locatie	Duur
1	Opleidingsperiode 1	Instelling	12 maanden
2	Twee tot zes stages uit clusters: • Epilepsie en neurologie • Psychiatrie en gedrag • Somatiek • Genetica/ etiologie/ kindergeneeskunde EAA • Revalidatie en motorische beperkingen • Wetenschap	Afhankelijk van stage	10 - 15 maanden
3	Opleidingsperiode 2	Instelling	12 maanden

³³ Bron: Landelijk opleidingsplan Arts Verstandelijk Gehandicapten 2024.

5.1.2 Ontwikkelingen in praktijkonderwijs

De opleiding tot arts VG kent sinds het vorige kostenonderzoek een nieuw LOP, wat in 2024 is ingegaan. Deze bevat geen wijzigingen in praktijkonderwijs die invloed hebben op dit onderzoek.

5.2 Proces en rekenmodel

5.2.1 Rekenmodel praktijkkosten

Figuur 16 laat op hoofdlijnen het rekenmodel zien voor het berekenen van de kosten praktijkopleiding voor arts verstandelijk gehandicapten. We lichten in deze paragraaf op hoofdlijnen de verschillende onderdelen toe zoals weergegeven in de figuur.

Figuur 16. We baseren de kosten van de praktijkopleiding tot arts verstandelijk gehandicapten op de kosten van de tijd van de opleider(s) en andere artsen VG in de instelling, de materiële kosten van de aios in de instelling en de valuteerbare arbeid van de aios.

1 Kosten tijd opleider:

- a Begeleidingstijd opleider (e.a. artsen VG): De opleider besteedt tijd aan het begeleiden van aios in de instelling, en ook aan andere activiteiten ten behoeve van de opleiding zoals scholing en kwaliteitsborging. Daarnaast zijn (in veel gevallen) ook andere artsen VG in de instelling gemoeid met het superviseren en soms ook begeleiden van de aios op de werkvloer. In deze uren kunnen deze artsen geen (of verminderd) patiëntenzorg op zich nemen.
- b Uurtarief werkgeverslasten arts VG (opleider): Om de uren die de opleider en andere artsen VG besteden aan de aios om te rekenen naar daadwerkelijke kosten voor de instelling, gebruiken we een uurtarief in werkgeverslasten voor opleiders. Deze artsen ontvangen gemiddeld salaris volgens een hogere trede en daarmee wijkt dit tarief af van het gebruikte tarief voor de arbeid van aios (zie voor de overweging §5.2.3). We baseren het uurtarief op de uren dat de opleider daadwerkelijk in de instelling beschikbaar is, en trekken hiervoor van het totaal aan uren in werkverband de vakantie-

en feestdagen af. Door dit berekende uurtarief te gebruiken kunnen we deze direct vermenigvuldigen met het aantal uren besteed aan opleiden.

2 Kosten materieel aios:

- a Vaste materiële kosten aios: De aios maakt binnen de instelling materiële kosten. Een deel hiervan is direct gerelateerd aan de hoeveelheid geleverde zorg. Een deel van de materiële kosten maakt een aios echter ongeacht de hoeveelheid geleverde zorg, bijvoorbeeld ICT-kosten. De laatste categorie nemen we mee voor de materiële kosten in dit onderzoek. Binnen deze kosten vallen enkel de kosten die de instelling niet zou hebben als de aios er niet werkzaam was. Denk hierbij aan kosten voor een telefoon, laptop en benodigde ICT-licenties.
- b Relatieve niet-productiviteit aios t.o.v. arts VG (gelijk aan 100% minus de relatieve productiviteit): Om te voorkomen dat er dubbele bekostiging plaatsvindt, nemen we van de hierboven omschreven materiële kosten slechts een deel mee. Dit omdat we aannemen dat de kosten voor zover de aios productief is gedekt zijn binnen de tarieven, omdat de tarieven binnen de Wlz integraal zijn en dus ook deze kosten meenemen. We gaan er echter van uit dat deze vaste materiële kosten niet gedekt zijn in de niet-productieve uren, en dus rekenen we specifiek met de relatieve niet-productiviteit van een aios ten opzichte van een arts VG.

3 Valuteerbare arbeid aios:

- a Relatieve productiviteit aios t.o.v. arts VG: Een aios krijgt in de instelling praktijkonderwijs en biedt ook patiëntenzorg in de instelling tijdens die periode. Hiermee voorkomt een aios dat de instelling een (volleerd) arts VG in dienst moet nemen voor (het gedeelte van) de zorg die een aios levert. Om dit inzichtelijk te maken kijken we naar de relatieve productiviteit van aios ten opzichte van een arts VG.
- b Uren aios in instelling: Om de relatieve productiviteit om te kunnen rekenen naar het aantal uren patiëntenzorg dat de aios effectief oplevert in een instelling kijken we naar aantal uren dat de aios in totaal voor de instelling werkzaam is. We houden hierbij onder andere rekening met onderwijsdagen, vakantie en feestdagen.³⁴
- c Uurtarief werkgeverslasten arts VG (startend): Om vervolgens het aantal productieve uren van de aios om te rekenen naar de daadwerkelijke opbrengsten voor de instelling, gebruiken we het uurtarief in werkgeverslasten van een startend arts VG. We gebruiken hiervoor de uren dat een arts VG in de instelling aanwezig is, en trekken hiervoor van het totaal aantal uren in werkverband de vakantie- en feestdagen af, conform de berekening van het uurtarief van de opleider (1b).

5.2.2 Gevolgd proces

We kwamen tot het model zoals omschreven in §5.2.1 met een werkgroep bestaande uit opleiders, aios en belanghebbenden van verschillende brancheorganisaties (zie bijlage 1). Met hen hielden we een kick-off, twee werksessies en we lieten hen de conceptrapportage

³⁴ We houden geen rekening met ziekte bij aios arts VG, , door onvolledige databeschikbaarheid en omdat de productiviteitskosten die instellingen afdragen voor aios bij langdurige ziekte worden stopgezet. Hiermee is rekening gehouden door ook bij de berekening van uurtarief van specialist geen correctie voor ziekteverzuim mee te nemen.

tegenlezen. We bouwden hierbij voort op het model gebruikt in het kostprijsonderzoek van 2019, en maakten hierin in afstemming met de werkgroep de volgende aanpassingen:

- We baseren de waardes van het rekenmodel zoveel mogelijk op een vragenlijst uitgezet onder opleiders, in plaats van expert-opinies zoals gehanteerd in het vorige kostenonderzoek.
- We nemen een factor materiële kosten mee, omdat een instelling extra materiële kosten maakt die de instelling niet zou hebben wanneer er geen aios aanwezig is. Dit doen we voor elke opleiding binnen cluster 1.
- We rekenen met een ander uurtarief voor de geleverde patiëntenzorg door de aios dan voor de gemiste patiëntenzorg van opleiders. Zie voor de overweging §5.2.3.

Om tot waarden te komen voor de relatieve productiviteit (en daarmee niet-productiviteit), de begeleidingstijd van opleiders en het uurtarief van opleiders zetten we een vragenlijst uit onder opleiders arts VG. Deze vragenlijst valideerden we met de opleiders uit de werkgroep voordat we deze uitstuurden. Om tot een schatting te komen van de vaste materiële kosten maakten we een aannames met de werkgroep na bespreking van een gedetailleerd voorbeeld aangedragen vanuit één instellingen waar een lid uit de werkgroep werkzaam was. Deze vulden we nog aan met een ander voorbeeld later verkregen uit de werkgroep.

We bespraken de uitkomsten van de vragenlijsten en de opgehaalde informatie met de werkgroep voordat we met hen de conceptresultaten van het ingevulde rekenmodel deelden. In bijlage 2 omschrijven we het rekenmodel en de definities van de elementen ter input van het model in meer detail.

5.2.3 Specifieke overwegingen

In het rekenmodel maakten we in afstemming met de werkgroep verschillende aannames. We zetten in deze paragraaf deze aannames en bijbehorende overwegingen uiteen.

Respons vragenlijst

Omdat de groep van opleiders arts VG relatief klein is, is het absolute aantal respondenten per definitie vrij laag. Daarmee zijn de uitkomsten minder robuust dan bij grotere opleidingen met een grotere responsgroep. We kozen in overleg ervoor wel een vragenlijst te gebruiken gezien dit de best beschikbare data uit de praktijk is. We beschouwen de resultaten als representatief na het gedetailleerd bespreken van de resultaten en de spreiding hiervan met de werkgroep, waarbij de resultaten als een realistische weergave van de praktijk werden herkend.

Aanwezigheid aios

We gaan in het rekenmodel uit van een voltijd aios, die 31,5 uur per week in de instelling aanwezig is. In de verzamelde data over begeleidingstijd corrigeerden we de tijd besteed aan supervisie op de werkvloer voor de deeltijdfactor van de aios. Door deze correctie tonen de resultaten de tijd gemiddeld besteed aan supervisie voor een voltijd aios. In de werkgroep is aangegeven dat deze correctie voor de andere categorieën tijdsbesteding niet nodig is, omdat de investering in tijd van opleiders niet/nauwelijks afneemt bij een minder aantal uren aanwezigheid van de aios in de instelling. Dit geldt bijvoorbeeld voor het regelen van de opleidingsplek, de

kwaliteitscontrole, de scholing voor opleiders, en de persoonlijke begeleiding van aios. Idealiter zou de vergoeding per aios daarom rekening houden met de deeltijdfactor van de individuele aios, met onderscheid tussen een vaste en flexibele component in tijdsbesteding. We begrijpen dat dit nu niet mogelijk is, dus houden we hier geen rekening mee in het rekenmodel.

Waardering tijd opleider en arbeid aios

We nemen voor het valueren van arbeid van aios een ander tarief dan voor het valueren van gemiste arbeid van opleiders. Dit was het resultaat na bespreking in de werkgroep en kwam naar voren in de reacties op de vragenlijst. Opleiders zijn ervaren artsen VG, die vaak al ver gevorderd zijn in hun eigen loonschaal. Ze hebben daarnaast vaak nevenactiviteiten en verantwoordelijkheden buiten patiëntenzorg, die niet te vangen zijn in de relatieve productiviteit van een aios ten opzichte van een specialist. Een aios krijgt daarentegen relatief veel tijd voor patiëntenzorg. In die zin is de productiviteit van aios beter uit te zetten tegen beginnend specialisten. Leden van de werkgroep opperden ook om de aios te valueren volgens de loonschaal van een basisarts (schaal 65). Gezien we in de vragenlijst de relatieve productiviteit ten opzichte van een arts VG hebben uitgevraagd (en dus niet ten opzichte van een basisarts), rekenen we met een schatting van de loonkosten van een startende arts VG.

5.3 Resultaten

De praktijkkosten voor het opleiden van artsen verstandelijk gehandicapten komen uit op -€6.021,95 per fte per jaar (Tabel 15). De kosten zijn negatief, gezien de valuteerbare arbeid per aios arts VG over de gehele opleiding gemiddeld meer is dan de kosten voor tijd van opleiders en materiaal (zie verdere toelichting onder de tabel). De kosten zijn het gemiddelde van de kosten per onderdeel van de opleiding, gewogen volgen het gemiddeld aandeel aios in dat onderdeel van de opleiding (jaren 2022-2024³⁵). Het totaal telt niet op tot 100%, omdat er ook aios in dienst zijn bij SBOH die subsidiabel zijn, maar tijdelijk en/of gedeeltelijk geen praktijkonderwijs volgen. In de paragraaf hieronder tonen we de details per fase en per element in de berekening.

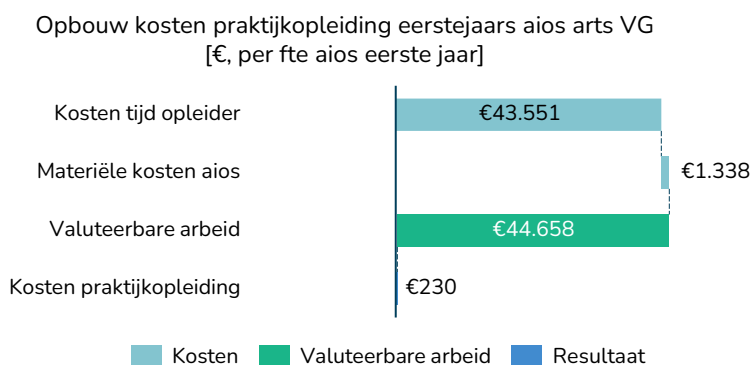
Tabel 15. De praktijkkosten voor het opleiden van artsen verstandelijk gehandicapten komen met name uit de kosten in het derde jaar van de opleiding. Bron: Analyse SiRM o.b.v. uitkomsten rekenmodellen kostenonderzoek en gegevens SBOH.

Opleidingsjaar	Onderdeel	Locatie	Duur	Kosten praktijkopleiding	Weging
1	Opleidingsperiode 1	Instelling	12 maanden	€ 229,69	34,92%
2	Epilepsie en neurologie	Afhankelijk van stage	2 maanden	-	28,40%
	Psychiatrie en gedrag		2 maanden	-	
	Somatiek		2 maanden	-	
	Genetica/ etiologie/ kindergeneeskunde EEA		2 maanden	-	
	Revalidatie en motorische beperkingen		2 maanden	-	

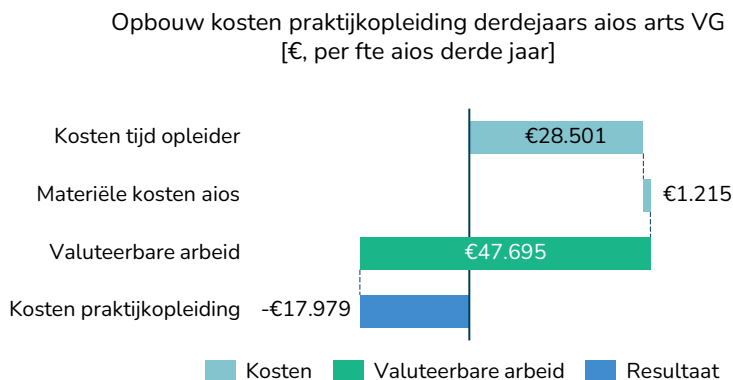
³⁵ Bron: gegevens SBOH over aantal subsidiabele fte aios per onderdeel van de opleiding per jaar.

Opleidingsjaar	Onderdeel	Locatie	Duur	Kosten praktijkopleiding	Weging
	Wetenschap		2 maanden	-	
3	Opleidingsperiode 2	Instelling	12 maanden	-€ 17.979,25	33,98%
Gewogen kosten per fte per jaar				-€ 6.021,95	97,26%

De praktijkkosten voor het opleiden van aios arts VG uitgesplitst naar opleidingsjaar komen neer op €230 voor een eerstejaars aios en -€17.979 per jaar voor een derdejaars aios (Figuur 17 en Figuur 18). In deze paragraaf lichten we de bepaalde waarde per element in de berekening van de praktijkkosten toe, op basis van het model zoals vastgesteld in Hoofdstuk 3 en weergegeven in Figuur 19. Een volledig overzicht van de elementen gebruikt ter input van het rekenmodel staat in bijlage 2.

Figuur 17. Het kost instellingen in het eerste jaar van de opleiding tot arts VG een klein bedrag per aios per jaar om hen op te leiden. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, cao-gehandicaptenzorg en cao SBOH.

Figuur 18. Voor een derdejaars aios arts VG is de valuteerbare arbeid per fte aios gemiddeld meer dan dat het de instelling kost in tijd en materiaal. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, cao-gehandicaptenzorg en cao SBOH.

Figuur 19. Kosten voor opleiden aios arts VG o.b.v. model zoals toegelicht in eerdere paragraaf. Bronnen gedetailleerd in paragraaf.

1 Kosten tijd opleider:

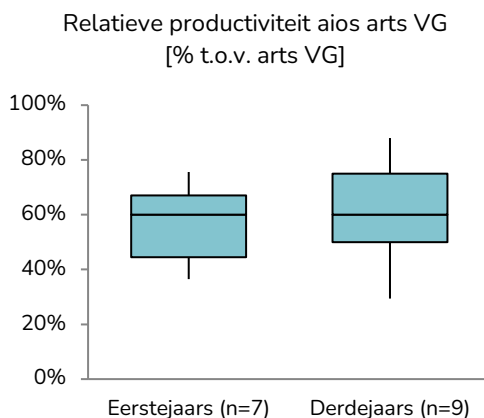
- a Begeleidingstijd opleider (e.a. artsen VG): Het totaal aantal van respectievelijk 548 en 358 uur begeleidingstijd voor eerste- en derdejaars aios is het resultaat van de uitgevoerde vragenlijst, met gegevens van zeven opleiders van eerstejaars en twaalf opleiders van derdejaars aios. De totale begeleidingstijd per aios is opgebouwd uit verschillende factoren, waarvan we het gemiddelde weergeven in Tabel 16.
- b Uurtarief werkgeverslasten arts VG (opleider): Het uurtarief van €79,52 voor de opleider baseren we op het gemiddelde salaris zoals ingevuld door opleiders in de vragenlijst, met gemiddeld schaal 75, trede 13. We berekenden dit uurtarief door de totale werkgeverslasten per jaar te delen door het aantal uur dat de opleider gemiddeld in de instelling beschikbaar is, door van het totaal aantal werkdagen het aantal vakantie- en feestdagen af te trekken conform cao gehandicaptenzorg.

2 Kosten materieel aios:

- a Vaste materiële kosten aios: De totale materiële kosten van €3.142 baseren we op de inschatting van twee instellingen. Deze inschatting bespraken we met de gehele werkgroep, waarin we akkoord verkregen op het overnemen van deze schatting voor het rekenmodel. De kosten komen in deze inschatting neer op €472 per jaar voor benodigheden als een laptop en telefoon. Voor ICT-licenties en abonnementen komen deze kosten neer op €2.770 per jaar. Additionele inschattingen, of verdere detaillering, van de kosten werd door instellingen niet aangeleverd tijdens de onderzoeksperiode.
- b Relatieve niet-productiviteit aios t.o.v. arts VG (100%-1a): We bepalen de relatieve niet-productiviteit door basis van de inschatting van productiviteit, toegelicht in 1a, van 100% af te trekken. Dit komt voor een eerstejaars aios neer op 43% en voor een derdejaars aios 39%.

3 Valuteerbare arbeid aios:

- a Relatieve productiviteit aios t.o.v. arts VG: De relatieve productiviteit van aios is 57% in het eerste en 61% in het derde jaar, gebaseerd op de vragenlijst ingevuld door zeven opleiders van eerste- en twaalf opleiders van derdejaars. Dit relatief kleine verschil in productiviteit is voor de werkgroep herkenbaar.³⁶ De productiviteit is anders dan tijdens het vorige kostenonderzoek aangenomen op basis van expert-opinie (toen respectievelijk 50% voor een eerste- en 75% voor een derdejaars). We zien in de inschattingen van productiviteit door de opleiders een spreiding (Figuur 20). Deze spreiding is volgens opleiders herkenbaar, waarbij onder andere factoren als werkervaring en eerdere opleiding van aios de ingeschatte productiviteit beïnvloeden. In deze resultaten zijn onvolledige data, niet-valide data en uitbijters niet meegenomen (zie bijlage 1).
- b Uren aios in instelling: De aios is 1.373 uur aanwezig in de instelling gedurende zowel het eerste als derde jaar, op basis van de cao van SBOH en de duur van de opleidingsperiode volgens het LOP, rekening houdend met o.a. onderwijsdagen, congressen en vakanties van de aios.
- c Uurtarief werkgeverslasten arts VG (startend): Het uurtarief van €56,62 voor een startend arts VG is gebaseerd op schaal 75, trede 3 van de cao gehandicaptenzorg. Dit is het resultaat van bespreking in de werkgroep. Daarbij gebruiken we hetzelfde uurtarief voor eerste- als derdejaars aios omdat we beide vergelijken met een startende arts VG ter berekening van de vervangingskosten. We gebruiken hiervoor de uren dat een arts VG in de instelling aanwezig is, en trekken hiervoor van het totaal aantal uren in werkverband de vakantie- en feestdagen af. Zie voor een uitgebreidere toelichting punt 1b.

Figuur 20. We zien zowel bij eerste- als derdejaars aios spreiding in de schatting van productiviteit ten opzichte van een arts VG. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst.

³⁶ De opleiders geven aan dat de werkzaamheden behoorlijk verschillen tussen de opleidingsjaren - in het derde jaar is de populatie (casemix) over het algemeen zwaarder dan in het eerste jaar - terwijl de productiviteit als percentage vergelijkbaar blijft.

Tabel 16. Het grootste onderdeel van de tijdsbesteding van opleider(s) en andere artsen VG is de hands-on begeleiding van de aios. *We corrigeerden de supervisie van aios op de werkvloer voor de deeltijdfactor aangegeven in de vragenlijst. **We middelden de ingevulde tijdsbestedingen van opleiders rondom de kwaliteitscyclus en opleidersdagen uit over opleiders van zowel eerste- als derdejaars, zoals voorgesteld door de werkgroep. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst.

Categorie	Subonderdeel (vraag in lijst)	Jaar 1 (n=7)	Jaar 3 (n=12)
Hands-on begeleiding	Supervisie van aios op werkvloer*	5,5 uur per week	3,0 uur per week
	Persoonlijke begeleiding van aios	4,1 uur per week	2,2 uur per week
	Begeleiding bij alternatieve trajecten	3,1 uur per jaar	3,1 uur per jaar
Hands-on begeleiding	Totaal	389,1 uur per jaar	214,0 uur per jaar
Organisatie van het opleiden	Werving en selectie van aios	2,6 uur per aios	3,8 uur per aios
	Inwerken van aios	47,1 uur per aios	24,8 uur per aios
	Regelen voorwaarden opleidingsplek	7,1 uur per aios	4,6 uur per aios
	Administratie t.b.v. de opleiding	1,3 uur per maand	1,6 uur per maand
	Regelen opleidingsplek	5,7 uur per jaar	7,8 uur per jaar
Organisatie van het opleiden	Totaal	79,3 uur per jaar	60,7 uur per jaar
Kwaliteitsborging	Afstemming met instituut	3,7 uur per jaar	4,4 uur per jaar
	Kwaliteitscyclus**	8,6 uur per jaar	8,6 uur per jaar
	Opleidersdagen**	32,9 uur per jaar	32,9 uur per jaar
	Opleider-instituut dagen	34,0 uur per jaar	37,8 uur per jaar
Kwaliteitsborging	Totaal	79,3 uur per jaar	83,7 uur per jaar
Tijdsbesteding	Totaal	547,6 uur per jaar	358,4 uur per jaar

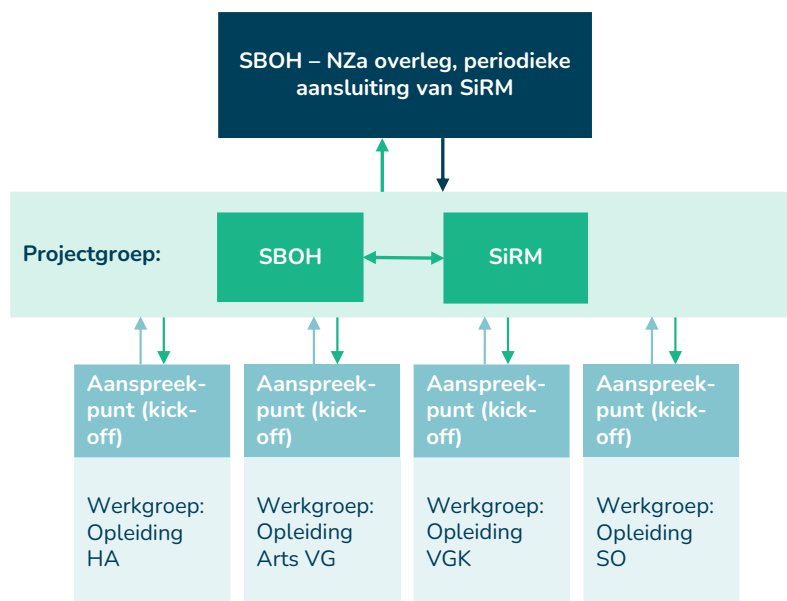
Bijlage 1. Proces en methodologie

Dit onderzoek is uitgevoerd door adviesbureau SiRM – Strategies in Regulated Markets – in opdracht van SBOH. Het onderzoek bestond uit vier fases:

- 1 **Vaststellen uitgangspunten en governance:** In fase 1 stelden we in samenwerking met SBOH de governance vast. Daarnaast stelden we in gezamenlijkheid de uitgangspunten van het onderzoek vast. We presenteerden deze per opleiding in cluster 1 in de vorm van een kick-off met opleiders, aios en andere belanghebbenden.
- 2 **Opstellen model:** In fase 2 stelden we in gezamenlijkheid met een vanuit de kick-off gevormde werkgroep een rekenmodel vast per opleiding. We namen hiervoor als startpunt de rekenmodellen uit eerdere kostenonderzoeken. Met de werkgroepen bepaalden we hoe we de verschillende elementen in de rekenmodellen konden ophalen.
- 3 **Invullen model:** In fase 3 haalden we data op met vragenlijsten en een uitvraag bij opleiders en deden we deskresearch om de opgestelde rekenmodellen in te vullen. We deelden de conceptuitkomsten vanuit de opgehaalde data en de berekeningen met de werkgroep.
- 4 **Opstellen rapport:** In fase 4 stelden we deze rapportage op met daarin een overzicht van alle opleidingen, het doorlopen proces, de rekenmodellen en uiteindelijke praktijkkosten per opleiding.

Governance

We werkten in dit onderzoek nauw samen met SBOH. We organiseerden in samenspraak een kick-off met daarin belanghebbenden bij de opleiding, zoals brancheorganisaties en organisaties van opleiders, als aanspreekpunten. Vervolgens stemden we binnen deze kick-off met deze aanspreekpunten af hoe de werkgroep in te richten waarmee SiRM het onderzoek verder uitvoerde (Figuur 21). Als gevolg hiervan verschilt de samenstelling van de werkgroep enigszins per opleiding. SBOH had gedurende het onderzoek een periodiek overleg met NZa, waarbij SiRM aansloot wanneer nodig.

Figuur 21. We werkten in dit onderzoek samen met SBOH en werkgroepen per opleiding.

Werkgroepen

Bij elk van de opleidingen maakten we gebruik van een werkgroep waarmee we het rekenmodel opstelden en de invulling van dat model bepaalden. De werkgroepen bestonden bij elke opleiding uit in ieder geval opleiders met daarbuiten aansluiting van andere belanghebbenden. De samenstelling van deze belanghebbenden verschilt enigszins per opleiding (Tabel 17). We organiseerden voor deze werkgroepen per opleiding twee werksessies:

- 1 Werksessie 1 – Opstellen model: We stelden met de werkgroep het rekenmodel vast voor de kosten praktijkonderwijs voor de desbetreffende opleiding, waarbij we als startpunt het model van de NZa gebruikte uit het vorige kostenonderzoek. We gingen hierbij in op zowel de relevantie als de juistheid van de elementen die de NZa gebruikte. Vervolgens stelden we met de werkgroep de bron voor kwantificatie vast voor per element in het model. Ook brachten we met de werkgroep in kaart of/welke ontwikkelingen van invloed zijn (geweest) op de (kosten van de) opleiding.
- 2 Werksessie 2 – Toetsen invulling: We toetsten bij de werkgroep de verkregen input en aannames die we ophaalden met de vragenlijsten, data-uitvraag en deskresearch.

Daarnaast kregen de deelnemers van de werkgroepen de mogelijkheid om het conceptrapport tegen te lezen. Op basis van de ontvangen input stelden we deze definitieve rapportage op.

Tabel 17. Voor elke opleiding namen verschillende belanghebbenden deel in de werkgroep.

Opleiding	Organisatie
Huisarts	Huisartsopleiding Maastricht
Huisarts	LHOV
Huisarts	LHOV
Huisarts	LHV

Opleiding	Organisatie
Huisarts	LHV
Huisarts	LOVAH
Huisarts	Opleider aangesloten bij Erasmus MC
Huisarts	Opleider aangesloten bij Radboud
Huisarts	Opleider aangesloten bij UMCG
Huisarts	Opleider aangesloten bij UMCU
Specialist Ouderengeneeskunde	Actiz
Specialist Ouderengeneeskunde	Actiz
Specialist Ouderengeneeskunde	Opleider bij Azora
Specialist Ouderengeneeskunde	Opleider bij Beweging3
Specialist Ouderengeneeskunde	Opleider bij Surplus
Specialist Ouderengeneeskunde	Opleider bij Surplus
Specialist Ouderengeneeskunde	VASON
Specialist Ouderengeneeskunde	VASON
Specialist Ouderengeneeskunde	SOON
Verslavingsarts	JVVG - VVGN ³⁷
Verslavingsarts	NOVA
Verslavingsarts	Opleider bij Brijder
Verslavingsarts	Opleider bij Jellinek
Verslavingsarts	Parnassia groep
Verslavingsarts	VVGN
Arts verstandelijk gehandicapten	Arts VG bij Zuidwester
Arts verstandelijk gehandicapten	Erasmus MC
Arts verstandelijk gehandicapten	NVAVG
Arts verstandelijk gehandicapten	Opleider bij 's Heeren Loo
Arts verstandelijk gehandicapten	Opleider bij Ipse de Bruggen
Arts verstandelijk gehandicapten	Opleider bij Zuidwester
Arts verstandelijk gehandicapten	VAAVG

³⁷ Met een aios VGK is het apart het rekenmodel en de resultaten van dit rapport besproken, deze sloot niet aan bij de werkgroepsbespreking

Opleiding	Organisatie
Arts verstandelijk gehandicapten	VGN

Deskresearch

Om tot de rekenmodellen en een deel van de input van de rekenmodellen te komen deden we deskresearch. We verzamelden voornamelijk openbare documentatie zoals bijvoorbeeld voorgaande kostenonderzoeken, cao's en de landelijke opleidingsplannen van de verschillende opleidingen. Enkele aanvullende gegevens, zoals deeltijdpercentage en verdeling van aios over de opleiding verkregen we via SBOH (zie voor meer detail over gebruikte input en de bronnen hiervan bijlage 2).

Analyse vragenlijst en uitvraag

Voor specifieke elementen haalden we binnen dit onderzoekgegevens op bij opleiders via vragenlijsten en een aanvullende uitvraag. We lichten in de paragrafen hieronder de respons per onderdeel per beroepsgroep toe. Ook zetten we de toegepaste uitbijterdetectie uiteen.

Respons per beroepsgroep

Huisartsen

In totaal verzamelden we 549 bruikbare antwoorden van huisartsopleiders op de vragenlijst over de kosten van de spreekkamer van de aios. Deze opleiders zijn verspreid over Nederland (Figuur 22) en hadden verschillende financieringssituaties van de praktijk (Tabel 18).

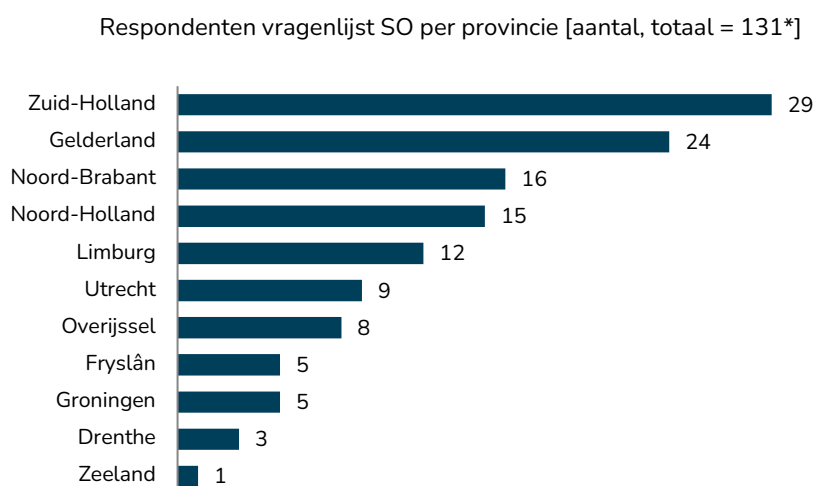
Figuur 22. 549 huisartsopleiders gaven bruikbare antwoorden over de kosten van een spreekkamer van een aios. *We konden 9 respondenten niet koppelen aan een provincie vanwege een fout in de doorgegeven postcode. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst huisartsen.

Tabel 18. Meer dan de helft van de respondenten werkt in een huisartsenpraktijk die een geheel pand huurt. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst huisartsen.

Financieringssituatie	Aantal respondenten	Aandeel
De praktijk betaalt maandelijks huur voor het gehele pand.	311	57%
De praktijk betaalt maandelijks huur voor de kamers in gebruik.	105	19%
De praktijk heeft het pand in eigendom.	84	15%
De praktijk betaalt op een overige manier voor huisvesting, of met een combinatie van bovenstaande.	49	9%
Totaal	549	100%

Specialisten ouderengeneeskunde

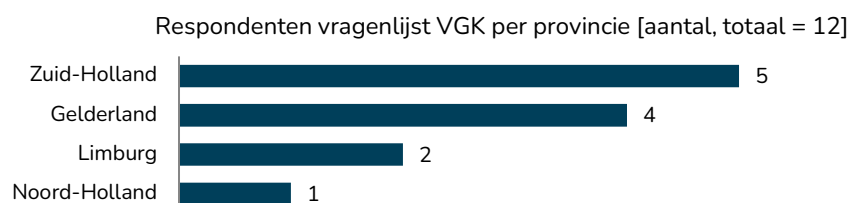
In totaal verzamelden we 131 bruikbare antwoorden van huisartsopleiders op de vragenlijst over de kosten van de spreekkamer van de aios. Deze opleiders zijn verspreid over Nederland (Figuur 25).

Figuur 23. 131 opleiders SO gaven bruikbare antwoorden over de tijdsbesteding van het opleiden van aios. *We konden 4 respondenten niet koppelen aan een provincie vanwege een fout in de doorgegeven postcode. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst specialisten ouderengeneeskunde.

Verslavingsartsen

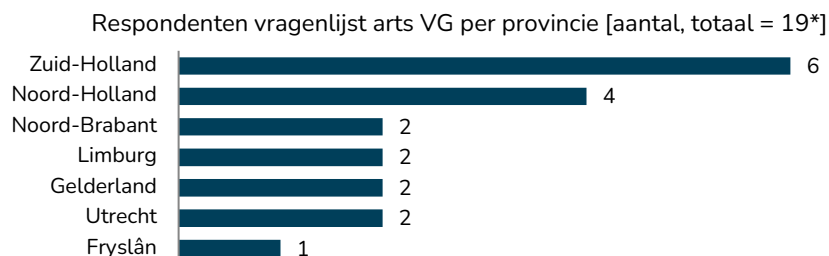
De responsgroep bij verslavingsartsen is klein, verspreid over vier provincies in Nederland (Figuur 24). De 12 opleiders/ werkbegeleiders zijn werkzaam bij 8 opleidingsinstellingen.

Figuur 24. 12 opleiders VGK gaven bruikbare antwoorden over de tijdsbesteding van het opleiden van aios. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst verslavingsarts opleiders en werkbegeleiders

Artsen verstandelijk gehandicapten

De responsgroep bij artsen VG is klein, en relatief verspreid over Nederland (Figuur 25). De 19 opleiders zijn werkzaam bij 12 opleidingsinstellingen.

Figuur 25. 19 opleiders arts VG gaven bruikbare antwoorden over de tijdsbesteding van het opleiden van aios. *We konden 3 respondenten niet koppelen aan een provincie vanwege een fout in de doorgegeven postcode. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst artsen VG

Uitbijterdetectie

Voor het detecteren van uitbijters gebruikten we bij het analyseren van elke vragenlijst een standaardmethodiek waarbij we waarden excludeerden van meer dan 1,5 keer de interkwartielafstand boven het derde kwartiel en 1,5 keer de interkwartielafstand onder het eerste kwartiel. We deden dit per financieringssituatie bij huisartsen. Bij verslavingsartsen maakten we onderscheid tussen opleiders en werkbegeleiders. Bij de vragenlijsten voor specialisten ouderen geneeskunde, verslavingsartsen en artsen verstandelijk gehandicapten excludeerden we ook antwoorden over werkweken van minder dan acht of meer dan veertig uur. Daarnaast excludeerden we incomplete antwoorden. Tabel 19 weergeeft het aantal respondenten, geëxcludeerde en het resulterende aantal bruikbare antwoorden.

Tabel 19. We excludeerden bij elke opleiding respondenten van de vragenlijst op basis van een uitbijteranalyse en incomplete antwoorden. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijsten kostenonderzoek mvo SBOH cluster 1 2024.

Beroepsgroep	Respondenten	Geëxcludeerd	Bruikbaar
Huisartsen	908	359	549
SO – tijdsbesteding	158	27	131
SO – productiviteit	158	47	111
VGK – tijdsbesteding	19	7	12
VGK – productiviteit	19	5	14
Arts VG – tijdsbesteding	25	6	19
Arts VG – productiviteit	25	9	16

Bijlage 2. Input rekenmodellen

In hoofdstuk 4 lichtten we de uitkomsten van de verschillende rekenmodellen toe. In deze bijlage tonen we per opleiding de volledige input met bijbehorende bronnen en berekeningen. De grijs gearceerde onderdelen van de tabellen bevatten elementen die gebruikt zijn ter berekening van een element weergegeven in het hoofdrapport. In de kolom 'bronnen' nemen we de methode voor berekening van het element op.

Huisarts

Tabel 20. Overzicht elementen en berekening van kosten voor praktijkopleiding huisarts. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, NZa kostenonderzoek huisartsenzorg 2025 en cao SBOH.

Nr.	Element	Jaar 1	Jaar 3	Bronnen
A	Kosten spreekkamer incl. opslag per jaar	€ 8.107,68	€ 8.107,68	Vragenlijst
B	Opslag schoonmaakkosten	€ 1.721,00	€ 1.721,00	Data-uitvraag
C	Opslag inventaris	€ 1.331,00	€ 1.331,00	Data-uitvraag
D	Opslag ICT-licenties	€ 1.155,00	€ 1.155,00	Data-uitvraag
E	Opslag energiekosten	€ 710,76	€ 710,76	Vragenlijst (gebaseerd op kamer van 19,96 m²), branchegemiddelde milieubarometer huisartsenpraktijk
F	Opslag overige kosten	€ 243,00	€ 243,00	Data-uitvraag
1a	Materiële kosten aios in de praktijk	€ 13.268	€ 13.268	A + B + C + D + E + F
1b	Deeltijdfactor	91,70%	88,90%	SBOH
1c	Frictieleegstandvergoeding	€ 588	€ 588	SBOH
1	Kosten materieel	€ 15.285	€ 15.285	(1a/1b) van beide jaren delen door 2, waarbij 1c wordt opgeteld
G	Begeleidingstijd	396,50	374,60	SiRM 2024, Vergoeden verbeteren. Scenario 50% samenwerken.
H	Extra tijd uit om-en-om spreekuren (LOP 2024)	36,67	36,67	1*U (1 uur * weken aios in praktijk)
I	Werkweken 1 fte huisarts	46	46	NZa (2024). Bijlage 1 Verantwoording tarieven huisartsenzorg 2025
J	Uren 1 fte huisarts	36	36	NZa (2024). Bijlage 1 Verantwoording tarieven huisartsenzorg 2025
K	Uren begeleidingstijd per week	9,4	8,9	(G + H) / I
2a	Verhouding begeleidingstijd t.o.v. één fte	26,2%	24,8%	K / J

Nr.	Element	Jaar 1	Jaar 3	Bronnen
2b	Totale productie in consulten per fte huisarts	8.352	8.352	Gegevens NZa uit kostenonderzoek huisartsenzorg 2025, niet openbaar
2c	Tarief basisconsult	€ 12,21	€ 12,21	Prestatie- en tariefbeschikking huisartsenzorg en multidisciplinaire zorg 2024 – TR/REG-24621-02
2	Kosten tijd opleider	€ 26.675	€ 25.326	2a x 2b x 2c
	Totale kosten	€ 41.960	€ 40.611	1+ 2
3a	Basisconsulten per aios per dag	15,0	18,1	SiRM 2024, Vergoeden verbeteren
L	Uren één fte aios per week	38	38	cao SBOH
M	Jaarlijkse uren	1.976	1.976	L * 52 weken
N	Vakantie-uren per jaar	228	228	cao SBOH
O	Uren feestdag per jaar	53	53	cao SBOH, gebaseerd op zeven feestdagen per jaar
P	Vrijstelling voor congressen, studie en/of cursussen per jaar	38	38	cao SBOH
Q	Ziekteverzuim	4%	4%	jaarcijfers SBOH aios huisartsen, 2024
R	Totale functionele werkweken	41,74	41,74	$(M/(100\%+Q) - N - O - P) / L$
S	Uren in praktijk per week	31,5	31,5	cao SBOH
T	Diensten in weken	5,08	5,08	LOP huisartsgeneeskunde 2024, gebaseerd op 20 diensten van 8 uur die alleen plaatsvinden op praktijkdagen (S)
U	Weken aios in de praktijk	36,67	36,67	R - T
V	Dagen voltijd aios in de praktijk	4	4	LOP huisartsgeneeskunde 2024
3b	Dagen aios aanwezig in de praktijk	146,66	146,66	U * V
3c	Tarief basisconsult	€ 12,21	€ 12,21	Prestatie- en tariefbeschikking huisartsenzorg en multidisciplinaire zorg 2024 – TR/REG-24621-02
W	Aantal consulten aios	2.200	2.655	3a * 3b
3	Valuteerbare arbeid aios	€ 26.861	€ 32.412	W * 3c
	Kosten praktijkopleiding	-€ 15.098,92	-€ 8.199,03	1 + 2 - 3

Specialist ouderengeneeskunde

Tabel 21. Overzicht elementen en berekening van kosten voor praktijkopleiding SO. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, cao VVT en cao SBOH.

Nr.	Element	Basisfase	Verdiepingsfase	Bronnen
1a	Begeleidingstijd opleider (e.a. SO's)	536	340	Vragenlijst
A	Uren één fte SO per week	36	36	Personeelsleidraad SO
B	Vakantie-uren per jaar	237	237	cao VVT
C	Contracturen één fte SO, zonder vakantie-uren	1.635	1.635	(A * 52 weken) – B
D	Maandsalaris SO opleider	€ 9.451,27	€ 9.451,27	cao VVT, schaal 75 trede 16
E	Factor werkgeverslasten SO	23,42%	23,42%	NZa (2019) Beschikbaarheid van (medische) vervolgoopleidingen SBOH
F	Werkgeverslasten per jaar opleider (exclusief eindejaarsuitkering en vakantie-geld)	€ 139.977,09	€ 139.977,09	D * (100%+E) * 12
1b	Uurtarief werkgeverslasten SO (opleider)	€ 85,63	€ 85,63	F / C
1	Kosten tijd opleider	€ 45.923	€ 29.158	1a * 1b
G	Kosten ICT-licenties per maand	29	29	Uitvraag
H	Kosten telefoon en laptop per maand	50	50	Uitvraag
I	Aanwezigheid aios in maanden per fase	15	9	LOP SO 2024, aanname werkgroep
2a	Vaste materiële kosten aios	€ 1.185	€ 711	(G + H) * I
2b	Relatieve niet-productiviteit aios t.o.v. SO (100%-1a)	41,26%	37,63%	Vragenlijst
2	Kosten materieel aios	€ 489	€ 339	2a * 2b
	Totale kosten	€ 46.411	€ 29.425	1 + 2
3a	Relatieve productiviteit aios t.o.v. SO	58,74%	62,37%	Vragenlijst
J	Uren één fte aios per week	38	38	cao SBOH
K	Weken per fase	65	39	LOP SO 2024
L	Uren per fase	2.470	1.482	J * K
M	Vakantie-uren per fase	285	171	cao SBOH
N	Uren feestdag per fase	67	40	cao SBOH, gebaseerd op zeven feestdagen per jaar

Nr.	Element	Basisfase	Verdiepingsfase	Bronnen
O	Vrijstelling voor congressen, studie en/of cursussen per fase	47,5	28,5	cao SBOH
P	Werkuren per fase	2.071	1.243	L – M – N – O
Q	Werkuren uitgedrukt in weken per fase	54,5	32,7	P / J
R	Uren in praktijk per week	31,5	31,5	cao SBOH
3b	Uren aios in instelling	1.717	1.030	Q * R
S	Maandsalaris SO startend	€ 6.914,83	€ 6.914,83	cao VVT, schaal 75 trede 3
O	Werkgeverslasten per jaar startend (exclusief eindejaarsuitkering en vakantie-geld)	€ 102.411,40	€ 102.411,40	S * (100%+E) * 12
3c	Uurtarief werkgeverslasten SO (startend)	€ 62,65	€ 62,65	O / C
3	Valuteerbare arbeid aios	€ 63.176	€ 53.668	3a * 3b * 3c
	Kosten praktijkopleiding	-€ 16.764,89	-€ 10.825,39	1 + 2 - 3

Verslavingsarts

Tabel 22. Overzicht elementen en berekening van kosten voor praktijkopleiding VGK. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, cao ggz en cao SBOH.

Nr.	Element	Jaar 1	Jaar 2	Bronnen
1a	Begeleidingstijd opleider	346	346	Vragenlijst
1b	Begeleidingstijd werkbegeleider	94	94	Vragenlijst
A	Uren één fte verslavingsarts per week	36	36	cao ggz
B	Vakantie-uren per jaar	166	166	cao ggz
C	Feestdag-uren per jaar	50	50	cao ggz, gebaseerd op 7 feestdagen
D	Contracturen één fte verslavingsarts, zonder vakantie- en feestdag-uren	1.656	1.656	(A * 52 weken) – B – C
E	Maandsalaris opleider / werkbegeleider verslavingsarts	€ 7.060	€ 7.060	cao ggz, schaal 75 trede 6
F	Factor werkgeverslasten verslavingsartsen	20,96%	20,96%	NZa (2019) Beschikbaarheid van (medische) vervolgoopleidingen SBOH, gebaseerd op arts VG
G	Werkgeverslasten per jaar opleider (exclusief eindejaarsuitkering en vakantiegeld)	€ 102.477,31	€ 102.477,31	$E * (100\% + F) * 12$
1c	Uurtarief werkgeverslasten verslavingsarts (opleider)	€ 61,90	€ 61,90	G / D
1	Kosten tijd opleider en werkbegeleider	€ 27.220	€ 27.220	$(1a + 1b) * 1c$
2a	Norm tijd supervisor	30	30	LOP
H	Maandsalaris psychiater	€ 8.554	€ 8.554	cao ggz, schaal medisch specialisten, trede 6
I	Werkgeverslasten per jaar psychiater (exclusief eindejaarsuitkering en vakantiegeld)	€ 124.163,02	€ 124.163,02	$H * (100\% + F) * 12$
2b	Uurtarief werkgeverslasten psychiater	€ 75,00	€ 75,00	I / D
2	Kosten tijd supervisor	€ 2.250	€ 2.250	$2a * 2b$
3a	Vaste materiële kosten aios	€ 2.788	€ 2.788	Uitvraag
3b	Relatieve niet-productiviteit aios t.o.v. verslavingsarts (100%-1a)	44,29%	31,00%	Vragenlijst
3	Kosten materieel aios	€ 1.235	€ 864	$3a * 3b$
	Totale kosten	€ 30.704	€ 30.704	$1 + 2 + 3$

Nr.	Element	Jaar 1	Jaar 2	Bronnen
4a	Relatieve productiviteit aios t.o.v. verslavingsarts	55,71%	69,00%	Vragenlijst
J	Uren één fte aios per week	38	38	cao SBOH
K	Uren per jaar	1.976	1.976	J * 52 weken
L	Vakantie-uren per jaar	228	228	cao SBOH
M	Uren feestdag per jaar	53	53	cao SBOH, gebaseerd op zeven feestdagen per jaar
N	Vrijstelling voor congressen, studie en/of cursussen per jaar	38	38	cao SBOH
O	Werkuren per jaar	1.657	1.657	K – L – M – N
P	Werkuren uitgedrukt in weken per jaar	44	44	O / J
Q	Uren in praktijk per week	31,5	31,5	cao SBOH
4b	Uren aios in instelling	1.373	1.373	P * Q
R	Maandsalaris startend verslavingsarts	€ 6.440	€ 6.440	cao ggz, schaal 75 trede 3
S	Werkgeverslasten per jaar startend (exclusief eindejaarsuitkering en vakantiegeld)	€ 93.477,89	€ 93.477,89	R * (100%+F) * 12
4c	Uurtarief werkgeverslasten verslavingsarts (startend)	€ 56,46	€ 56,46	S / D
4	Valuteerbare arbeid aios	€ 43.203	€ 53.506	4a * 4b * 4c
Kosten praktijkopleiding		-€ 12.498,94	-€ 23.171,68	1 + 2 + 3 - 4

Arts verstandelijk gehandicapten

Tabel 23. Overzicht elementen en berekening van kosten voor praktijkopleiding Arts VG. Bron: Analyse SiRM o.b.v. vragenlijst, data-uitvraag, cao-gehandicaptenzorg en cao SBOH.

Nr.	Element	Jaar 1	Jaar 3	Bronnen
1a	Begeleidingstijd opleider (e.a. artsen VG)	548	358	Vragenlijst
A	Uren één fte arts VG per week	36	36	cao gehandicaptenzorg
B	Vakantie-uren per jaar	144	144	cao gehandicaptenzorg
C	Feestdag-uren per jaar	50	50	cao gehandicaptenzorg, gebaseerd op 7 feestdagen
D	Contracturen één fte arts VT, zonder vakantie- en feestdag-uren	1.678	1.678	$(A * 52 \text{ weken}) - B - C$
E	Maandsalaris arts VG opleider	€ 9.191	€ 9.191	cao gehandicaptenzorg, schaal 75 trede 13
F	Factor werkgeverslasten artsen VG	20,96%	20,96%	NZa (2019) Beschikbaarheid van (medische) vervolgopleidingen SBOH
G	Werkgeverslasten per jaar opleider (exclusief eindejaarsuitkering en vakantiegeld)	€ 133.409,20	€ 133.409,20	$E * (100\% + F) * 12$
1b	Uurtarief werkgeverslasten arts VG (opleider)	€ 79,52	€ 79,52	G / D
1	Kosten tijd opleider	€ 43.551	€ 28.501	$1a * 1b$
H	Kosten ICT-licenties per jaar	€ 2.770	€ 2.770	Uitvraag
I	Kosten computer en diensttelefoon per jaar	€ 372	€ 372	Uitvraag
2a	Vaste materiële kosten aios	€ 3.142	€ 3.142	H + I
2b	Relatieve niet-productiviteit aios t.o.v. arts VG (100%-1a)	42,57%	38,67%	Vragenlijst
2	Kosten materieel aios	€ 1.338	€ 1.215	$2a * 2b$
	Totale kosten	€ 44.682	€ 29.835	$1 + 2$
3a	Relatieve productiviteit aios t.o.v. arts VG	57,43%	61,33%	Vragenlijst
J	Uren één fte aios per week	38	38	cao SBOH
K	Uren per jaar	1.976	1.976	$J * 52 \text{ weken}$
L	Vakantie-uren per jaar	228	228	cao SBOH
M	Uren feestdag per fase	53	53	cao SBOH, gebaseerd op zeven feestdagen per jaar
N	Vrijstelling voor congressen, studie en/of cursussen per jaar	38	38	cao SBOH

Nr.	Element	Jaar 1	Jaar 3	Bronnen
O	Werkuren per jaar	1.657	1.657	K – L – M – N
P	Werkuren uitgedrukt in weken per jaar	44	44	O / J
Q	Uren in praktijk per week	31,5	31,5	cao SBOH
3b	Uren aios in instelling	1.373	1.373	cao SBOH
R	Maandsalaris arts VG startend	€ 6.544	€ 6.544	cao gehandicaptenzorg, schaal 75 trede 3
S	Werkgeverslasten per jaar startend (exclusief eindejaarsuitkering en vakantiegeld)	€ 94.987,47	€ 94.987,47	$S * (100\% + F) * 12$
3c	Uurtarief werkgeverslasten arts VG (startend)	€ 56,62	€ 56,62	S / K
3	Valuteerbare arbeid aios	€ 44.658	€ 47.695	$3a * 3b * 3c$
	Kosten praktijkopleiding	€ 229,69	-€ 17.979,25	$1 + 2 - 3$